

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

21^E JAARGANG

WOENSDAG 15 JULI 1936

No. 1072

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: L. R. W. Soutendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
DE TANKSCHEEPVAART door Mr. H. E. Scheffer.....	518
De roep om terugkeer van den vrijen internationalen handel door J. Groot	520
De politieke en sociale toestanden in België door Prof. Dr. G. Eyskens	521
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De nieuwe schatkistlening en de voortzetting van het Fransche economische experiment door Dr. H. Weichmann.....	525
AANTEKENINGEN:	
Duitsche drang naar het Zuid-Oosten.....	526
De zichtbare suikervoorraden in de wereld.....	527
INGEZONDEN STUKKEN:	
De kostprijs der melk door G. J. Ruiter met Naschrift door Dr. D. Hoek	527
De reorganisatie van de Nederlandsche Spoorwegen door Dr. J. van Hoorn met Naschrift door A. M. Groot.....	530
ONTVANGEN BOEKEN	531
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	530—531
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten.....	529, 532

ROTTERDAM, 13 JULI.

De politieke toestand in Europa is nog weinig overzichtelijk. Toch wordt er onafgebroken aan een verbetering van de betrekkingen gewerkt. Duitschland heeft de volledige soevereiniteit van Oostenrijk erkend en daarmede de veelal onoverkomelijk geachte belemmering op den weg naar Rome opgeruimd. Eenerzijds klaart hierdoor de politieke hemel aanmerkelijk op — het betreft hier immers een van de nog steeds niet beantwoorde Engelsche vragen — anderzijds moet men afwachten, hoe de houding van de Stresa-staten er in de toekomst door zal worden beïnvloed.

Het opzeggen door Frankrijk van het Middellandsche Zeepact, de sterke vermindering van de Engelsche vloot in de Middellandsche Zee, het gunstig verloop van de besprekingen tusschen Engeland en Egypte, de pogingen van de betrokken mogendheden bij de besprekingen te Montreux en de plannen voor een conferentie van de Locarno-staten, dit alles wijst op een streven om de spanningen te verminderen.

Intusschen hebben Engeland en Frankrijk in de afgelopen week nieuwe bedragen voor bewapeningsdoeleinden gevoteerd.

De stakingen in België en Frankrijk zijn nog steeds niet ten einde; op het platteland in Frankrijk dreigt zelfs een landbouwstaking. De verklaring van Minister Salengro, onder dwang afgelegd, dat de Regeering een bezetting der fabrieken niet meer zal toelaten, zal ongetwijfeld een gunstigen invloed kunnen hebben.

Van de in ons land gelukkig weinig talrijke arbeidsconflicten zijn de twee belangrijkste bijgelegd. De staking van de erwtenplukkers was van voorbijgaanden aard en ook het conflict in het visscherijbedrijf te IJmuiden behoort weder tot het verleden. Het intrekken van den werkloozensteun van degenen, die het werk weigerden, is door den Minister van Sociale Zaken in de Tweede Kamer verdedigd met een beroep op de reglementen betreffende de werkloosheidsverzekering en de dienaangaande bestaande jurisprudentie.

Van groote sociale beteekenis is het geval bij Kwatta, waarover de directie in de aandeelhoudersvergadering mededeelingen heeft verstrekt. Het vervangen van oudere arbeiders door jonge goedkoope krachten kan van beslissende beteekenis zijn voor de voortzetting van het bedrijf. De nog steeds toenemende belemmeringen in het internationale goederen- en geldverkeer, waarvan voortdurend productieverplaatsingen naar het buitenland het gevolg waren, hebben de Philips' Fabrieken te Eindhoven tot een loonsverlaging van 10 pCt. genoodzaakt. De ook elders nog dalende loonen maken eveneens een daling van de kosten van levensonderhoud noodzakelijk. In dit verband zij gewezen op de huurdaling, welke na Arnhem nu ook te 's-Gravenhage voor gemeentewoningen zal plaats vinden (gedeeltelijk uit den kapitaaldienst bestreden), welke huurdaling evenwel de huiseigenaren in verdere moeilijkheden dreigt te brengen. Deze moeilijkheden zijn ook op het congres van de huiseigenaren te Arnhem gehouden nog eens duidelijk in het licht gesteld, nu het vaste-lasten-ontwerp is ingetrokken.

Optimistisch waren de woorden van Z.E. Minister Colijn op het Middenstandscongres te Delft en van den President van De Javasche Bank in zijn jaarverslag. Minister Colijn verklaarde, dat, hoewel wij er nog niet zijn, de aanpassing van de kostprijzen verder is gevorderd dan menigeen denkt en dat Nederland geen duurte-eiland meer genoemd kan worden. Mr. Buttingha Wichers heeft de aandacht gevestigd op verschillende teekenen, welke een op handen zijnde algemeene verbetering zouden doen verwachten.

DE TANKSCHEEPVAART.

In het zoo veelzijdige wereldscheepvaartbedrijf neemt de z.g. tankvaart een geheel eigen plaats in, welke een afzonderlijke beschouwing alleszins loont. Geen ander onderdeel van de zeescheepvaart vormt een zoo in zichzelf besloten geheel, en is van zoo andere omstandigheden afhankelijk, als welke de overige scheepvaart beheerschen.

Drie factoren bepalen den toestand van de tankscheepvaart: 1o. de afstand over zee tusschen productie- en consumptieplaats van de petroleum (waarbij te bedenken is, dat het vervoer altijd in één richting plaats vindt; retourlading is niet verkrijgbaar voor tankschepen, die dus veelvuldig ballastreizen hebben te maken), 2o. de omvang van de consumptie in die plaatsen, waarheen de petroleum over zee moet worden aangevoerd; 3o. de beschikbare tankscheepsruimte.

Omtrent de eerste twee factoren zijn geen samen-vattende gegevens of statistieken beschikbaar; wel is vast te stellen, dat zoowel de wereldproductie als de wereldconsumptie van petroleum stijgt, terwijl duidelijk gebleken is, dat ook het zeevervoer van dit product gedurende de laatste jaren is toegenomen. De vermeerdering van het vervoer behoeft echter niet gelijk te zijn aan de toeneming der consumptie, want een stijging van het verbruik in de grootste productiegebieden als de Vereenigde Staten en Rusland heeft natuurlijk geenerlei invloed op het zeevervoer (behoudens het kustverkeer), terwijl ook andere omstandigheden ten aanzien van den omvang van het verkeer een rol spelen, zooals de aanleg van pijpleidingen in Irak, waardoor het vervoer door het Suezkanaal vermeden wordt, de toenemende destillatie van petroleumproducten in het consumptieland, waardoor juist het vervoer van ruwe olie toeneemt en de omstandigheid, dat gewone vrachtschepen, die van dieptanks zijn voorzien, meer en meer het vervoer van plantaardige oliën tot zich trekken.

Meer inzicht geven dan ook de cijfers omtrent de tankscheepsruimte, de mate waarin deze nuttig gebruikt wordt en de bedongen vrachten. De omvang van de wereldtankvloot ontwikkelt zich na een kleinen teruggang in 1933 en 1934 opnieuw in een stijgende lijn, gelijk blijkt uit onderstaand overzicht:

Tankschepen grooter dan 1000 ton in 1000 B.R.T.

	Wereld	Ver. Stat.	Engeland	Noorweg.	Nederl.
1925 ..	5.178	2.281	1.709	243	148
1930 ..	7.536	2.420	2.167	1.060	270
1931 ..	8.550	2.513	2.353	1.450	336
1932 ..	8.809	2.519	2.316	1.539	335
1933 ..	8.757	2.502	2.269	1.508	321
1934 ..	8.668	2.480	2.212	1.507	313
1935 ..	8.896	2.491	2.313	1.565	366

Uit de verdeling over de voornaamste vlaggen blijkt, welk een uiterst merkwaardige toeneming van de tankvloot in Noorwegen heeft plaats gevonden; de Noorsche tankvloot, welke even groot is als die van alle andere Europeesche landen, buiten Engeland, tezamen, neemt thans ongeveer 39 pCt. van de totale nationale tonnagen in, terwijl dit percentage in Nederland 14 bedraagt.

Het aandeel van de verschillende vlaggen in de wereldtankvloot is thans als volgt:

Ver. Staten	28 pCt.	Frankrijk	2,4 pCt.
Engeland	26 „	Japan	1,7 „
Noorwegen	18,7 „	Duitsland	1,4 „
Nederland	4 „	Zweden	1,2 „
Italië	3,7 „	Denemarken	1,0 „
Br. Dominions	3,7 „	Spanje	0,9 „
		Overige landen ...	8,3 „

Onderscheid moet worden gemaakt tusschen twee groepen; ten eerste verreweg de grootste groep, welke de tonnagen omvat, toebehoorende aan de groote petroleumconcerns en waarbij bevrachter en vervoerder dus één zijn, en ten tweede de groep van onaf-

hankelijke tankreëders, die op de open markt hun scheepsruimte aanbieden. Met de eerste groep is gelijk te stellen de zeer omvangrijke tankvloot onder Amerikaansche vlag; voor zoover deze niet aan de petroleumconcerns toebehoort, laat zij zich toch slechts in geringe mate als concurrent op de vrije markt gelden. Verreweg de meeste Amerikaansche schepen, zoowel de „vrije” als die van de olieproducenten, vinden uitsluitend emplooi in de kustvaart en de vaart op de naburige landen. Een afzonderlijke positie nemen eveneens in de tankschepen, varende onder Sovjet-Russische en Spaansche vlag, aangezien deze in verband met het desbetreffende staatsmonopolie uitsluitend olie vervoeren bestemd voor het eigen land; ook de Japansche tankschepen beperken zich tot het nationale vervoer en treden dus niet op de open markt op.

De verhouding tusschen deze groepen is ruwweg de volgende:

tankscheepsruimte toebehoorende aan petroleumconcerns en varende onder Europeesche vlag en met deze groep gelijk te stellen Europeesche tonnagen	2.400.000
tankscheepsruimte toebehoorende aan Amerikaansche petroleumconcerns en overige schepen varende onder de vlag van Amerikaansche landen	2.500.000
„vrije” tankscheepsruimte onder Europeesche vlag	2.800.000
overige tankscheepsruimte	800.000
	<u>8.500.000¹⁾</u>

Een evenwichtige verhouding tusschen de beschikbare laadruimte en de behoeften van het verkeer heeft evenals in de algemeene scheepvaart al jaren lang ontbroken. Overmatige aanbouw, de wisselvalligheden van de vraag en de invloed, welken de olieconcerns met hun eigen tankvloot konden uitoefenen, veroorzaakten een depressie op de vrachtenmarkt, die de onafhankelijke tankreëders bewoog naar middelen uit te zien om verbetering in den toestand te brengen.

Na moeizame onderhandelingen slaagde men er in overeenstemming te verkrijgen omtrent een rationalisatieplan. Op 3 Mei 1934 trad in werking de bekende International Tanker Pool; deze was gebaseerd op een door den Engelschen reeder Schierwater ontworpen plan: alle deelnemende reeders zouden een bepaald percentage van de vracht storten in een fonds; het totaal dezer contributies zou, na aftrek van de noodzakelijke administratiekosten, verdeeld worden over de opgelegde schepen, aldus reeders aansporende zich ervan te onthouden verliesgevende vrachten te accepteren. Immers, het zou voordeliger worden een schip stil te leggen en uit het Fonds een compensatie te ontvangen dan te varen tegen een vrachtprijs, die de kosten niet zou dekken.

Het plan was dus zeer eenvoudig; geen controle op het gebruik van de schepen, geen vaststellen van vrachten, geen andere verplichting dan betaling van een contributie aan de „Pool” voor ieder varend schip; het zou geheel ter vrije keuze van den reeder blijven zijn schip te laten varen of op te leggen.

Van de stijging der vrachten, die het automatisch gevolg van de uitvoering van dit plan zou zijn, zouden alle reeders profiteeren; deze stijging zou allicht meer bedragen dan het vrachtpercentage, dat aan de „Pool” moest worden afgestaan, omdat de reeder geen vracht zou aanvaarden, tenzij deze een voordeel bood boven het ontvangen van de oplegvergoeding uit de „Pool”.

Deze internationale tankerorganisatie is thans ruim twee jaar in werking en vormt een van de weinige voorbeelden eener internationale samenwerking, welke

¹⁾ Dit cijfer verschilt met het hooger genoemde cijfer van 8.896.000 B.R.T. ontleend aan Lloyd's Register. Lloyd's omvat echter alle tankschepen grooter dan 1000 ton, terwijl bovenstaande indeeling gebaseerd is op schepen grooter dan 2000 ton. Schepen van kleineren inhoud spelen in de internationale concurrentie geen rol.

tot bevrediging van alle deelnemers heeft gestrekt; als bijzonderheid zij er op gewezen, dat deze samenwerking zonder eenige Regeeringsbemoeiing is tot stand gekomen.

Tot de tankerpool waren volgens de gegevens van Januari 1936 toegetreden: 358 schepen boven 2000 ton, metende in totaal 2.392.383 B.R.T. Van de onafhankelijke reederijen zijn hierbuiten gebleven 31 schepen, metende 161.987 B.R.T. en 31 schepen, metende 232.850 B.R.T., welke reeds vóór het totstandkomen van de „Pool” voor een groot aantal jaren op time-charter waren bevracht. Alle Europeesche schepen, welke in de internationale concurrentie een rol spelen, zijn nagenoeg in deze organisatie verenigd.

Van grooten steun is de medewerking, die de groote olieconcerns aan de „Pool” verleen; in een met de „Pool” gesloten overeenkomst is onder meer bepaald, dat deze concerns geen schepen zullen bevrachten, dan welke bij de „Pool” aangesloten zijn en dat, indien zij hun eigen of op time-charter bevrachte schepen op de open markt bevrachten (waartoe overigens het voornemen niet bestaat), zij voor deze schepen de gewone contributie aan de „Pool” zullen betalen. Ook voor deze groote bevrachters is immers een belang in stabiele vrachten gelegen, terwijl het op peil houden van de vrachten tevens de kleine oliemaatschappijen verhindert op gezette tijden de markt met ruïneuse prijzen te bederven.

Het percentage van de vracht, dat aan de „Pool” moest worden afgestaan, bedroeg aanvankelijk 10 pCt. voor reisbevrachtingen en 12 pCt. voor tijdsbevrachtingen; na 6 weken werd dit percentage verhoogd tot resp. 15 en 18. De uitkeeringen aan opgelegde schepen worden ieder half jaar vastgesteld; zij bedroegen achtereenvolgens over de perioden:

3 Mei—3 Nov. 1934:	15/4½	per B.R.T. per 6 maanden
3 Nov.—3 Mei 1935:	19/9	„ „ „ „ „
3 Mei—3 Nov. 1935:	22/3	„ „ „ „ „
3 Nov.—3 Mei 1936:	24/-	„ „ „ „ „

Deze uitkeeringen zijn gebaseerd op dieselmotorschepen; stoomschepen ontvangen slechts 70 pCt. van dit bedrag. De stijging van de uitkeering in de laatste periode is het gevolg van de vermindering der opgelegde tonnage en derhalve van de gunstiger omstandigheden, waarin de tankvaart in de tweede helft van het jaar 1936, mede onder invloed van den oorlog tusschen Italië en Abessinië, kwam te verkeer.

Opgelegde bij de Tankerpool aangesloten tonnage in B.R.T.

Mei 1934:	397.520	Sept. 1935:	628.810
Aug. „	685.699	Dec. „	298.706
Dec. „	489.956	Maart 1936:	257.501
Maart 1935:	587.324	Juni „	202.540
Juni „	614.134		

De meeste thans nog opgelegde schepen zijn stoomschepen, waarvan het economisch nut betrekkelijk gering is.

De ontvangsten van de „Pool” namen dus toe, naar gelang de vraag naar laadruimte steeg, terwijl de vermindering van de opgelegde tonnage tot verhooging van het voor ieder schip beschikbare bedrag leidde. Aangezien het nimmer in de bedoeling had gelegen de vrachten noodeloos op te drijven en een bevredigend resultaat reeds lang bereikt was, besloot men in Januari 1936 de contributie te verlagen tot 7½ pCt. van de reisvrachten en 9 pCt. van de tijdsvrachten; in April jl. zijn de percentages andermaal verlaagd en wel tot resp. 5 en 6 pCt.

De maximum uitkeering was aanvankelijk vastgesteld op 24/- per 6 maanden per B.R.T.; nu dit cijfer echter bij de laatste toewijzing bereikt was en hooger was dan voor handhaving van een redelijk vrachtenpeil noodig geacht moest worden, is het maximum onlangs tot 15/- verlaagd. Deze verlaging had hoofdzakelijk ten doel ten onrechte gewekte optimistische verwachtingen, welke de deelnemers aan de „Pool”

reeds hadden bewogen hun tonnage uit te breiden, tegen te gaan.

De vele bouworders van tankschepen toch, den laatsten tijd gegeven, vormen een niet te onderschatten gevaar voor nieuwe evenwichtstoornissen.

Aanbouw van tankschepen in B.R.T.

1e kw. 1933	169.690	1e kw. 1935	313.795
2e „ „	160.464	2e „ „	328.036
3e „ „	149.064	3e „ „	331.585
4e „ „	117.608	4e „ „	438.560
1e „ 1934	248.578	1e „ 1936	600.896
2e „ „	277.844		
3e „ „	324.712		
4e „ „	338.070		

Te water werden gelaten in 1933: 82.675 B.R.T.
 „ 1934: 198.337 „
 „ 1935: 338.021 „

De zeer sterk toegenomen aanbouw geschiedt voor een belangrijk deel voor rekening van de petroleumconcerns (thans 56 pCt. der op stapel staande tanktonnage), in de eerste plaats ter vervanging van verouderde tonnage, doch ontegenzeggelijk ook ter uitbreiding hunner tonnage. Voor zoover deze uitbreiding verband houdt met toeneming van vervoer, hebben de onafhankelijke tankrederijen weinig gevaar te duchten; ongunstiger wordt echter de toestand, indien de uitvoering van het bouwprogramma der olieconcerns tot gevolg heeft, dat deze minder schepen op de open markt charteren en zooveel mogelijk zelf in eigen behoefte aan tankerruimte trachten te voorzien.

Een ander gevaar is de bouw van schepen op speculatie in de verwachting, dat de gunstige werking van de „Pool” bestendig zal blijven en indien men zich hierbij aansluit, geen groote risico's worden gelopen. Vooral in Noorwegen zijn reeders al spoedig geneigd bouworders op hoop van zegen te geven. Voor Noorsche rekening waren begin Januari 1936 niet minder dan 25 tankschepen in aanbouw. Teneinde den bouw op credit te beperken, kwam ten vorige jare in Noorwegen een wet tot stand, welke bepaalt, dat geen tankschepen mochten worden te boek gesteld, waarop voor meer dan 50 pCt. van de waarde hypotheek is verleend. Het effect van deze wet moet nog worden afgewacht.

Als prikkel tot den bouw van tankschepen heeft voorts de mogelijkheid gewerkt hiertoe bevroren Markensaldo's in Duitschland aan te wenden; de in aanbouw zijnde tonnage op Deutsche werven is dientengevolge gestegen van 24.900 B.R.T. op 1 Maart 1934 tot 148.000 B.R.T. op 1 Maart 1936.

Niet slechts vergrooting van de kwantiteit zal het gevolg zijn van het in exploitatie brengen dezer nieuwe schepen, ook de kwaliteit wordt verhoogd; de nieuwe tankschepen hebben grootere snelheid, meer inhoud en zijn zuiniger in exploitatie. Deze schepen kunnen derhalve met lagere vrachten hun kosten dekken en vormen dus ook uit dien hoofde een gevaar voor het door de „Pool” nagestreefde op peil houden der vrachten.

Welken invloed heeft nu het in werking treden van de tankerpool op de vrachten uitgeoefend? Het volgende overzicht moge hiervan een beeld geven:

Tankvrachten voor schoone ladingen naar Engeland en het Continent.

	van de Golf	van de Zwarte Zee
Jan. 1933.....	9—9/6	6/3—6/6
Jan. 1934.....	8,3—8/6	7/-
Mei „.....	10/6—11/-	8,6—9/-
Jan. 1935.....	11/-—11,9	10/-—10/3
Juni „.....	11,6—12/3	10/6—11/-
Sept. „.....	12/6—12/9	10/6—11/-
Oct. „.....	13/6—16/-	11/9—14/6
Jan. 1936.....	13/-—14/-	11/-—12/-
Mei „.....	14/-—14/6	11/6—12/3

Zeer duidelijk blijkt dus, dat de opzet van de Tankerpool volkomen geslaagd is; de vrachten zijn in den loop van 1934 en 1935 niet onbelangrijk gestegen; uit deze verhooging kon de Poolcontributie ruim-

schoots worden voldaan, terwijl den reeder een overschot op de exploitatierekening bleef, dat voor de zoo noodzakelijke afschrijving kon worden aangevoerd. Ook zonder de „Pool” zouden de vrachten wellicht gestegen zijn, doch een vaste basis zou dan aan de vrachtenmarkt hebben ontbroken.

De oorlog in Oost-Afrika en de dreiging van de oliesancties hebben de vrachten in het najaar van 1935 zeer sterk doen oploopen; ook in het eerste halfjaar van 1936 deed zich nog een levendige vraag gelden. Behalve met toenemend verbruik zal deze vraag ook verband houden met het streven naar voorraadvorming. Het is dus zeer wel mogelijk, dat, gezien de onzekere en onoverzichtelijke internationale toestanden, de behoefte aan laadruimte binnenkort weer afneemt; wel verre van overbodig te worden, zal de tankerpool dan ook in de komende tijden juist meer dan ooit haar noodzakelijkheid kunnen bewijzen. Indien alle tankertonnage, welke thans in aanbouw is, in de vaart wordt gebracht, dreigt er een surplus aan scheepsruimte te ontstaan, waarvan allereerst de onafhankelijke reederijen, die in belangrijke mate voor rekening van de olieconcerns varen, de nadeelen zullen ondervinden. Een organisatie, die zowel de belangen van de varende als van de opgelegde schepen beschermt, zal in die omstandigheden veel nut af kunnen werpen. Of het echter op den duur mogelijk zal blijken de „Pool” te handhaven zonder eenige beperking van den aanbouw, mag worden betwijfeld. De ervaring heeft nu reeds doen zien, dat iedere vrachtverhooging den bouw van nieuwe schepen stimuleert, ondanks de harde lessen van dergelijke praktijken in een weinig ver verleden. Wordt in dit opzicht geen matiging betracht, dan zullen de bestaansmogelijkheden voor de „Pool” in ernstig gevaar worden gebracht.

Mr. H. E. SCHEFFER.

DE ROEP OM TERUGKEER VAN DEN VRIJEN INTERNATIONALEN HANDEL.

Op Zaterdag 4 Juli sprak Z.E. Dr. Colijn, ter gelegenheid van de A.-R. landdag te Amsterdam, over de mogelijkheden tot het bereiken van economisch herstel. Op dienzelfden dag sprak Dr. F. H. Fentener van Vlissingen voor de vergadering van de Maatschappij voor Handel en Nijverheid te Middelburg over hetzelfde onderwerp. Het betoog van beide prominente sprekers culmineerde in de verzuchting, dat een weg gevonden moge worden om de wereld te bevrijden van het streven naar autarkie; beiden toonden zij met kracht van argumenten aan, dat herstel van het sterk verstoorde economisch evenwicht, waarvan ieder land ter wereld thans de wrange vruchten heeft te plukken, pas bereikbaar zal zijn, wanneer de vrijheid van het internationale handelsverkeer weer zal zijn hersteld. Noch in het betoog van Dr. Colijn, noch in dat van Dr. Fentener van Vlissingen, werden nieuwe gezichtspunten naar voren gebracht, hetgeen echter niet wegneemt, dat het van groot belang was dat de noodzakelijkheid van verruiming van den internationalen handel nog eens duidelijk werd onderstreept.

Er zijn werkelijk maar weinig actueele economische vraagstukken, waarover alom zooveel gelijkheid van opvatting bestaat. De vraag rijst dan ook, wat de reden mag zijn, dat alle resultaten, welke op dit gebied tot nu toe werden bereikt, nog zoo uitermate poover zijn gebleven. Moet men de oorzaak daarvan zoeken in de volslagen machteloosheid van het internationaal overleg, een machteloosheid dus, welke zoo ver zou gaan, dat het zelfs niet meer mogelijk zou zijn, tusschen verschillende landen regelingen te treffen, welke door alle betrokkenen heilzaam worden geacht? Wij gelooven het niet en wij zouden de oorzaak van het uitblijven van tastbare resultaten op dit gebied veeleer willen toeschrijven aan het feit, dat in den loop der jaren in de organisatie van de productie wijzigingen zijn ingetreden, welke een terug-

keer naar den internationalen handel, zooals wij die vroeger hebben gekend, onmogelijk maken.

De samenwerkende invloeden van verschillende factoren van technischen en economischen aard hebben in de laatste jaren een wijziging in 's werelds economisch bestel te voorschijn geroepen. Van technische beteekenis in dit verband is vooral het feit, dat door de snelle verbetering van de verkeerstechniek in algemeenen zin (vervoersmogelijkheden, maar ook radio, telefoon en telegraaf) meer mogelijkheden zijn geboden aan de ontwikkeling van den internationalen handel. Van groote economische beteekenis was vooral het feit, dat het inzicht van den ondernemer in het kostenvraagstuk in zooverre is verbeterd, dat hij zich vertrouwd heeft gemaakt met de begrippen „prijsdiscriminatie” en „differentieele kostenbeschouwing”.

Intuïtief heeft de ondernemer namelijk begrepen, dat het winstbelang van de onderneming ermede kan zijn gediend, wanneer een omzetvergroting kan worden bereikt, door aan verschillende afgesloten groepen van afnemers, gelijke of gelijksoortige producten, tegen verschillende prijzen te verkoopen (prijsdiscriminatie), omdat de vergroote productie reeds leidt tot meer winst, wanneer de opbrengst daarvan hooger is dan de extra kosten, welke voor de vergroote productie moesten worden gemaakt, m.a.w., wanneer de opbrengst hooger is dan de differentieele kosten. De ondernemer begreep overigens, dat de prijsdiscriminatie alleen met succes kon worden doorgevoerd, wanneer het mogelijk was, de afnemers in gesloten groepen te splitsen. Gelukte dat niet, dan zou immers het geheele prijspeil terugzakken tot het peil van de prijzen, welke van de minst betalende groep van afnemers konden worden bedongen; tot het niveau van de differentieele kosten dus, hetgeen natuurlijk tot het ontstaan van duurzaam verlies aanleiding zou geven. De verkoop naar verafgelegen gebieden hield de mogelijkheid in van een strenge scheiding van de verschillende afnemersgroepen en zodoende werkte dus het verbeterd kosteninzicht van den ondernemer sterk mee aan de snelle ontwikkeling van den wereldhandel.

Zolang die ontwikkeling zich bleef bewegen in een stroom, gaande van de produceerende landen naar de niet produceerende gebieden, zolang dus nieuwe afzetgebieden werden geopend, leidde de vergroting van de productie in een bepaald land, ook al werd die productie afgezet tegen een prijs, welke lag beneden den gemiddelden kostprijs van den producent, tot verhooging van den winst van den produceerenden ondernemer, alsook tot verhooging van de nationale welvaart, en tot verhooging van de wereldwelvaart. Onder die omstandigheden bestond er dus een coördinatie van belangen, welke gericht was op vermindering van het wereldwelvaarttekort en welke als zoodanig dus het hoogste economisch belang diende. Het is een kenmerk van onzen tijd, dat de vorenomschreven belangencoördinatie is omgeslagen in een heftige belangentegenstelling en het komt ons daarom voor, dat het juist is in dit verband van een structureele wijziging te spreken.

De overgang van de belangen-coördinatie in de belangentegenstelling voltrok zich op de volgende wijze. Eenerzijds door de sterk vergroote productie in alle deelen der wereld, anderzijds ook door de verminderde vraag naar allerhande producten is het productie-apparaat, dat kon voorzien in de sterk opgevoerde behoeften van 1929, te groot voor de sterk gedaalde vraag van thans en het direct gevolg daarvan is geweest, dat overal een honger naar orders ontstond. Het belang van den individueelen ondernemer wijzigde zich daarbij niet. Het bleef voor hem van de grootste beteekenis om door middel van goed toegepaste prijsdiscriminatie zijn omzet tot een zoo hoog mogelijk peil op te voeren en toen dan ook de niet-produceerende landen hem niet voldoende afzetmogelijkheid meer boden, bracht zijn welbegrepen eigenbelang hem ertoe het wapen van de prijsdiscriminatie

ook te richten tegen de andere produceerende gebieden. Daardoor ontstond tusschen de verschillende productielanden een moordende concurrentiestrijd, welke men betitelt met den naam van internationale dumping. Juist omdat de dumping wederzijds was, ontstond daardoor het gevaar, dat het prijspeil in alle landen zou worden teruggedrukt tot het niveau van de differentieele kosten, hetgeen zou beteekenen, dat de productie in alle landen tot duurzaam verlies zou zijn gedoemd.

Bezien wij thans nog eens wat er van de belangenharmonie, welke wij hiervoren aanduiden, is overgebleven, dan constateeren wij, dat het belang van den individueelen producent, ook onder deze omstandigheden met zich brengt, voort te gaan zijn omzet te verhoogen door middel van gediscrimineerde prijzen, ook al liggen die beneden zijn gemiddelden kostprijzen. Weliswaar zal hij daarbij voor oogen houden, dat door de repressaillemaatregelen, welke buitenlandsche ondernemers in dezelfde branche zullen nemen, tenslotte het geheele prijspeil zal terugzakken tot het niveau van de differentieele kosten, waardoor ook zijn eigen onderneming met den ondergang wordt bedreigd, maar toch zal deze overweging hem er niet toe zullen kunnen doen besluiten, op den ingeslagen weg terug te keeren. Wanneer hij er immers toe zou besluiten de dumping te staken, dan zou hij, in onze ondernemersgewijze geordende, of in dit verband beter gezegd, in onze geheel ongeordende productie-organisatie, zijn concurrenten niet kunnen beletten met dumpingsmethoden voort te gaan, waardoor hem dus de tijdelijke winst, welke hij door prijsdiscriminatie kan verkrijgen, zou ontgaan, zonder dat hij daardoor zijn bedrijf voor den ondergang zou behoeden. In den thans bestaanden ongeordenden concurrentiestrijd brengt dus het individueele ondernemingsbelang met zich, zoolang de mogelijkheid van afzet is geboden, voort te gaan zijn omzet door middel van prijsdiscriminatie, tot een zoo hoog mogelijk peil op te voeren.

Bezie men nu dit vraagstuk verder vanuit het gezichtspunt van de nationale welvaart en van de wereldwelvaart, dan constateert men, dat deze belangen door het voortwoekerend prijsbederf, dat in de prijsdiscriminatie ligt besloten, ten eerste worden geschaad. Immers, weliswaar zakt het prijspeil van welhaast alle producten terug tot het niveau van de differentieele kosten, waardoor het consumentenbelang schijnt te zijn gediend, maar door het feit, dat de productie over den geheelen lijn verliesbrengend is geworden, ontbreekt het inkomen om de aangeboden artikelen zelfs tegen de lage prijzen te koopen, zoodat het welvaartstekort wordt vergroot in plaats van dat het wordt verkleind, hetgeen uit den aard der zaak in strijd is met het economisch belang. Voor de eerste keer kunnen wij hier dus wijzen op een belangen tegenstelling, in dien zin, dat het belang van iederen individueelen ondernemer met zich brengt handelingen te verrichten, welke in flagranten strijd zijn met het nationaal belang, alsook met het wereldbelang.

Men heeft middelen gevonden om het bovengeschetste gevaar af te wenden. Men maakte een einde aan de internationale dumping door in alle landen de grenzen te sluiten, of althans zoodanige handelsbelemmeringen op te werpen, dat de invoer onder algeheele controle werd gesteld. Zoo gezien, zijn de bedoelde handelsbelemmeringen dan ook een geheel natuurlijke reactie op het gevaar, dat de nationale welvaart van ieder land en ook de wereldwelvaart bedreigde. Wij staan dus ver af van degenen, die meenen de internationale handelsbelemmeringen te moeten zien als een typisch voorbeeld van de verdwazing van onzen tijd, waarin men zelfs blind zou zijn geworden voor de voordeelen, welke de internationale arbeidsverdeling biedt; wij zijn er integendeel van overtuigd, dat een terugkeer tot den vrijen internationalen handel, zooals wij die vroeger hebben gekend, ook voor de verre toekomst uitgesloten moet worden geacht.

Zeer zeker zal men in de toekomst weer meer dan thans het geval is, gebruik gaan maken van de voordeelen der internationale arbeidsverdeling, maar dat zal dan alleen kunnen geschieden door gereglementeerde ruilregelingen tusschen de verschillende landen. Deze gereglementeerde ruilregelingen zijn dan te beschouwen als een internationale ordening van den wereldafzet, een ordening, welke de wereld, ook wanneer een algemeen herstel weer intreedt, niet meer zal kunnen missen. In den internationalen handel is daarmede voorgoed een einde gemaakt aan het stelsel der vrije ongeordende concurrentie; een stelsel, dat onhoudbaar werd op hetzelfde moment, dat de betekenis van de differentieele kostenbeschouwing tot de ondernemers over de geheele wereld was doorgedrongen. Bedenkt men nu tenslotte hoe moeilijk het is eenvoudige ordeningsmaatregelen in een bepaalde tak van handel of industrie door te voeren, dan is het duidelijk, dat de noodzakelijke ordening van het handelsverkeer tusschen alle landen een vraagstuk is, dat niet in enkele internationale conferenties tot oplossing is te brengen.

J. Groot.

DE POLITIEKE EN SOCIALE TOESTANDEN IN BELGIË

Politieke machtsverschuivingen.

In België hebben zich in de laatste maanden een reeks politieke en sociale gebeurtenissen afgespeeld, die nog lang hun gevolgen zullen doen gelden en ook een grooten invloed moeten hebben op het regeeringsbeleid.

Zowel de zeer onverwachte uitslagen der verkiezingen als de uitgebreide stakingsbeweging hebben aanleiding gegeven tot tegenstrijdige verklaringen en beoordeelingen. Bij aangelegenheden als deze, die verband houden met de psychologische reacties der breede volkslagen, en waarvan de oorzaken uiterst ingewikkeld zijn, ligt het voor de hand, dat heel wat meeningsverschil rijst betreffende de verklaring der gebeurtenissen. Het heeft ons getroffen, dat in een groot gedeelte der Nederlandsche pers op een o.i. zeer overdreven en alleszins eenzijdige wijze, de devaluatie van den Belgischen frank als determineerende oorzaak van deze fenomenen wordt beschouwd.

Op het politieke terrein hebben de wetgevende verkiezingen van 24 Mei en de provinciale verkiezingen van 7 Juni l.l. groote verrassingen bezorgd. De drie traditioneele partijen, die tot dusverre het parlementaire leven beheerschten, werden in grotere mate dan ooit tevoren door het kiezerskorps verloochend. Zij behaalden 90.1 pCt. der uitgebrachte stemmen in 1932 en slechts 73.1 pCt. in 1936. Vergeleken met 1932 verloor de Liberale Partij 13.3 pCt., de Belgische Werkliedenpartij (socialistisch) 13.5 pCt. en de Katholieke Partij 26.1 pCt. van haar aanhangers. De winst ging naar de Communisten, in grotere mate naar de Vlaamsche Nationalisten en voornamelijk naar Rex.¹⁾

De provinciale verkiezingen van 7 Juni hebben de resultaten nog lichtjes geaccentueerd ten nadeele van de traditioneele partijen.

Het is duidelijk, dat de drie oude partijen gehavend uit den strijd zijn gekomen. Zij hebben de eerste Regeering Van Zeeland in Maart 1935 gevormd en kun-

¹⁾ Het aantal volksvertegenwoordigers werd in 1936 van 187 gebracht op 202. Indien wij, om de vergelijking te gemakkelijken, aan de partijen het aantal zetels berekenen, dat zij in de Kamer van 1932 zouden bekomen hebben op 202 plaatsen, krijgen wij het volgende beeld van de machtsverschuivingen:

	1932	1936
Katholieken	85	63
Liberale	26	23
Socialisten	79	70
Vlaamsch-Nationalisten	9	16
Communisten	3	9
Rexisten	0	21

nen dus bij het kiezerskorps zijn doorgegaan als verantwoordelijk voor de devaluatie. Wij zullen de laatste zijn om te betoogen, dat de devaluatie geheel vreemd is geweest aan hun nederlaag. Maar wij meenen ook, dat het overdreven zou zijn deze door de devaluatie alleen of door de economische gevolgen van de nieuwe monetaire politiek in hoofdzaak te willen verklaren. Daarvoor moet allereerst een onderscheid gemaakt worden tusschen de devaluatie als politiek verschijnsel en de devaluatie in haar economische gevolgen.

Devaluatie als politiek verschijnsel.

De partijen, die in België sedert het uitbreken der crisis aan het bewind waren, hebben van de z.g. stabiliteit van den Belgischen frank een dogma gemaakt. De politieke leiders en de groote pers hebben gedurende jaren voorgehouden en verklaard, dat het verlaten der goudpariteit een van de grootste onheilen was, welke de gemeenschap kon overkomen. Het is opvallend hoe de massa en zelfs vele intellectueelen en politici elk inzicht missen in het monetaire verschijnsel. Op een zeer lichtzinnige wijze hebben dan ook de groote partijen in België van het geldvraagstuk, dat dan toch in de eerste plaats een technisch-economisch probleem blijft, een politieke kwestie gemaakt.

Bij de vroegere verkiezingen werd de stabiliteit van den frank als een der eerste en heiligste programmapunten voorgehouden. Tijdens de deflatieperiode en tot op den vooravond der devaluatie werd door de regeeringspartijen op de meest krachtadige wijze verklaard, dat de munt zou worden verdedigd tot het uiterste, dat geen offer te groot was om de oude pariteit te behouden. Het blijft tevens een feit, dat sommige leidende politici, die de meest schrikwekkende perspectieven hadden voorgehouden betreffende de gevolgen van een devaluatie, enkele dagen na den val van den frank, met evenveel verbeeldingskracht de nieuwe monetaire politiek wisten te verdedigen en de openbare opinie trachtten diets te maken, dat het land, na een langdurige ziekte, nu eindelijk den weg op was van het volledig economisch herstel. Men behoeft over dergelijke toestanden niet lang na te denken om onmiddellijk in te zien, dat de devaluatie, als politieke gebeurtenis beschouwd, het vertrouwen bij veel kiezers kan hebben geschokt.

Gunstige economische gevolgen.

Degenen echter, die zouden willen ontkennen, dat na de devaluatie in België een ernstige verbetering is ingetreden in de binnenlandsche economische verhoudingen, kunnen even goed het schijnen der zon loochenen bij klaarlichten dag.

In Februari 1935 bereikte de werkloosheid een maximum, met 221.000 personen geheel en 157.000 gedeeltelijk werkloos. In Februari 1936 worden deze cijfers respectievelijk 168.000 en 101.000. In Mei 1935 telde men 160.000 geheel werkloozen en 114.000 gedeeltelijk werkloozen. Een jaar later, op het tijdstip der verkiezingen, beloopt de overeenstemmende cijfers 118.000 en 80.000. De meeste conjunctuurindices wijzen op onmiskerbare verbeteringen. De productie is versterkt geworden. De industrie heeft in vele bedrijven een winstmarge herwonnen, zooals blijkt uit winst- en verliesrekeningen en aangekondigde dividenden; de uitbetaalde loonsom is vergroot; de aflevering van de ouderdomspensioen-zegels, die in verhouding tot de loonen worden aangewend, is sedert een jaar met 13 pCt. gestegen; de stijging der loonen en wedden is echter achterwege gebleven of vertraagd geworden. En dit is nog meer algemeen het geval geweest bij bedienden en ambtenaren dan bij arbeiders, die trouwens door het afnemen van de gedeeltelijke werkloosheid dikwijls hun positie wisten te verbeteren. Vergeten wij echter niet, dat 14 maanden na de devaluatie de levensduurte slechts gestegen is met 8 tot 11.6 pCt., naar gelang men ze berekent voor ver-

schillende categorieën van budgetten. Voor het arbeidersbudget van de derde categorie, die voor België de meest representatieve is, bedraagt de verhooging 9.5 pCt.

Politieke verschuivingen niet een gevolg van de devaluatie.

Nu ligt het voor de hand, vooral als de loonaanpassingen vertraagd worden, dat elke geleidelijke economische verbetering beneden de verwachtingen blijft, welke de groote massa er in heeft gesteld. De Belgische Werkliedenpartij, die gedurende jaren zeer scherp in de oppositie had gestaan, eenmaal tot de eerste Regeering Van Zeeland toetreden en er in vertegenwoordigd o.m. door Minister De Man, heeft het nieuwe beleid krachtig gesteund en in haar groote persorganen geprezen. De ontevredenen in de socialistische rangen hebben dan ook hun gevoelens geuit door te stemmen op communistische lijsten.

Indien de devaluatie beslissend ware geweest bij de plaats gevonden politieke verschuivingen, ziet men niet goed in, waarom de Katholieke Partij op een bijzonder erge wijze werd getroffen. De Regeering, welke de devaluatiewet heeft afgekondigd, werd door de parlementaire vertegenwoordiging der Socialisten eenparig goedgekeurd; bij de Katholieken en de Liberalen waren daarentegen de stemmen zeer verdeeld. Zooals reeds opgemerkt, verloor de Katholieke Partij 26.1 pCt. van de vroeger behaalde stemmen en de twee andere oude partijen elk ongeveer 13 pCt. In sommige kiesdistricten van Wallonië, nl. in landbouwstreken van Luxemburg, waar het socialisme minder vat heeft, bereikte de achteruitgang der Katholieke Partij 50 pCt., iets wat niet het geval was in de Vlaamsche gewesten, waar alle mogelijke gevolgen der devaluatie toch evengoed konden worden aangevoeld en waar, door de moeilijkheden van den Belgischen Boerenbond, ernstige redenen tot ontevredenheid bestonden.

Men kan schatten, dat op 20 stemmen, die zijn bijgewonnen door Rex en door de Vlaamsche Nationalisten, 2 kwamen van Socialisten, 3 van Liberalen en 15 van Katholieken. Het is opvallend hoe de Katholieke Partij in Wallonië en in Groot-Brussel verloren heeft ten voordeele van Rex en in Vlaanderen ten voordeele van het Vlaamsch Nationale Blok.

Vooraf de Rex-beweging, die in eenmaal 21 zetels in het Parlement veroverd en daardoor de macht van de Liberale Partij — welke een rol van groote betekenis heeft vervuld in de politieke geschiedenis van België — benadert, is de meest verrassende gebeurtenis der volksraadpleging geweest. Het zou o.i. verkeerdt zijn deze verschuiving wederom in overwegende mate door de devaluatie te willen verklaren. Voorzeker, de Rex-beweging heeft de devaluatie, *lang nadat ze voltrokken was*, aangevallen, maar nagenoeg al hetgeen de andere partijen hebben verricht, is door Rex, met behulp van moderne propagandamethoden, bestreden.

Door Rex werd vooral te velde getrokken tegen de politiek-financieele schandalen. Een stelselmatige campagne werd gevoerd tegen de leiders van de traditioneele partijen en in het bijzonder van de Katholieke Partij. De ineenstorting van sommige banken, de financieele verwickelingen van den Belgischen Boerenbond, waarbij de namen van politici zijn betrokken, is het meest opzienbarende thema geweest van de Rex-beweging. In hoofdzaak geleid door katholieke jongeren, waarvan sommigen leidende functies hebben vervuld in de Katholieke Actie, was het voor Rex betrekkelijk gemakkelijk de troepen aan te tasten van de Katholieke Partij, wier leiders op dit oogenblik ook openlijk verklaren, dat vergissingen werden begaan, en een vernieuwing van menschen, programma en methoden noodzakelijk is geworden.

In Vlaanderen is door het vooruitgaan der Vlaamsch Nationale gedachtenstrooming, vooral bij de jongeren, de aantrekkingskracht van de Vlaamsch Natio-

nale partijformaties gestegen en deze evolutie heeft een veel diepere beteekenis dan een mogelijke misnoegdheid door een monetaire of economische politiek verwekt.

Het is ook onmiskenbaar, dat veel kritiek is uitgeoefend op het parlementarisme en op de parlementaire methoden. De rol, door de Kamers gespeeld tijdens de volmachtenregeringen (sedert Augustus 1934), de overhaaste goedkeuring van talrijke wetten, zonder ernstige voorstudie, hebben bij velen het aanzien van het Parlement niet verhoogd. Grote ontevredenheid heerschte onder den Middenstand, om fiscale maatregelen, waarvan de opheffing of verzachting altijd maar werd beloofd, maar nooit is geschied. Zoolang de Belgische Werkliedenpartij in de oppositie was, heeft zij ingrijpende sociale verbeteringen aangekondigd, die slechts zeer gedeeltelijk door de Regeering, in dewelke zij een der grootste rollen speelde, konden verwezenlijkt worden.

Stakingen in België vertoonen veel analogie met die in Frankrijk.

Terwijl men nog volop aan het twisten was over de oorzaken en de gevolgen der parlementaire verkiezingen, en nog voor de provinciale verkiezingen waren geschied, brak vrij onverwacht een stakingsbeweging uit, die in enkele dagen een algemeene uitbreiding ging nemen.

Op 3 Juni werd het werk stilgelegd in de haven van Antwerpen. Het bleek al dadelijk, dat de leiders van de socialistische en de christelijke vakbonden de beweging niet in handen hadden en als het ware door hun troepen waren overrompeld. Het vermoeden, dat dit zoo is, wordt versterkt door het feit, dat twee dagen nadat het werk was stilgelegd door de vakbondleiders geen overeenstemmende en duidelijke eischen bij de werkgevers konden worden geformuleerd.

Intusschen had ook de stakingsbeweging in Frankrijk, de bezetting van de fabrieken en de mystiek van het „front populaire” een zeer grooten invloed gehad op de Belgische arbeidersmassa, temeer daar de socialistische pers de gebeurtenissen in Frankrijk met geestdrift als een triomf begroette. Het is overduidelijk, dat de Belgische stakingen een groote analogie vertoonen met hetgeen in Frankrijk is geschied, alhoewel daar wel niemand een devaluatie aanspreeklijk zal stellen voor de misnoegdheid der arbeiders.

Terwijl de onderhandelingen tot het vormen van een nieuwe regeering, waarin de socialistische de grootste vertegenwoordiging opeischten, voortgingen, werd op 9 Juni door de socialistische syndicale commissie, die zeer met de Fransche socialistische sympathiseert, een reeks eischen geformuleerd, die door de Regeering zou moeten worden ingewilligd. Een algemeene aanpassing van de loonen, een minimumloon van Fr. 32 per dag, de invoering van de 40-uren arbeidsweek, het instellen van betaalde verlofdagen en de wettelijke erkenning van de syndicale vrijheden, werden daarbij gevraagd, programmapunten, die reeds vroeger door de christelijke vakbonden waren afgekondigd en waarvan de onmiddellijke verwezenlijking door de geheele georganiseerde arbeidersbeweging nu op krachtdadige wijze werd nagestreefd.

Op 15 Juni werd de algemeene staking in de mijnen afgekondigd, toen het bleek, dat de werkgevers niet op de gestelde eischen wenschten in te gaan, een algemeene loonsverhoging van 10 pCt., een minimumloon van Frs. 43 voor de aderarbeiders, het toepassen van de 40-uren week en het invoeren van betaalde verlofdagen.

Het voorbeeld der haven- en der mijnarbeiders werkte aanstekelijk. De geesten geraakten in beroering en de vakbonden van alle kleur wisten de psychose van misnoegdheid te benutten om de stakingen uit te breiden. Na enkele dagen had de beweging nagenoeg alle bedrijfstakken in het gansche land, zoowel de groot-industrie als talrijke kleine bedrijven, aangetast. Weldra volgde het personeel van

grote warenhuizen, van eenheidsprijzenwinkels, van belangrijke banken en verzekeringsondernemingen. Zelfs in officieele organen als de Nationale Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid werd het werk neergelegd. In sommige steden heerschte groote beroering bij het stadspersoneel en bij de gemeentelijke politie. Nieuwe eischen werden naar voren gebracht door het personeel der spoorwegen, terwijl op vele plaatsen de staking zich had uitgebreid tot het tram- en taxivervoer en tot diensten van openbaar nut. Met een verbazende snelheid had zich aldus een arbeidsconflict ontwikkeld, waarbij weldra meer dan 400.000 arbeiders en bedienden betrokken waren.

Lage levensstandaard der bevolking oorzaak van ontevredenheid.

Het gaat o.i. niet op een sociale stoornis van dergelijke afmetingen, die op zekere oogenblikken dreigde over te slaan tot ernstige wanordelijkheden, alleen te willen verklaren door het optreden van enkele agitators en door imitatiegeest en sympathie met de actie van het Fransche „front populaire”. In Vlaanderen waar deze invloeden minder hebben gewerkt, is immers de staking ook vrij algemeen gevolgd.

Hoogervermelde factoren kunnen een onmiddellijke aanleiding geweest zijn tot het losbarsten der beweging. De diepere oorzaken dienen echter elders gezocht en wel allereerst in de levensvoorwaarden en de loonen der Belgische arbeidersmassa.

België is in West-Europa het klassieke land der lage loonen en der lage levensstandaarden. De met dezen toestand corresponderende politiek van lage prijzen is vooral sedert de crisis tegengewerkt door de eischen voor landbouwbescherming en een scherper geworden industriebescherming. De deflatieperiode, de werkloosheid en de inwerking van een lange depressie hebben de bestaansmogelijkheden der groote massa ernstig aangetast. En hoewel sedert een jaar een economische verbetering is ingetreden, is deze niet van dien aard geweest om al de opgehoopte wanverhoudingen en ontevredenheid in voldoende mate weg te nemen. Dit moest vooral het geval zijn, daar zooals wij het reeds opmerkten, de loonaanpassingen gebrekkig zijn geschied. Afgaande op den toestand in de groote bedrijfstakken kan men schatten, dat sedert de devaluatie de loonen met circa 5 pCt. zijn gestegen, doch niet overal en dit bij een verhoging van de gemiddelde levensduurte met 9.5 pCt. Voor de bedienden is de aanpassing der wedden zelfs meestal achterwege gebleven, hetgeen ons verklaart, waarom daar de agitatie tijdens de stakingen zoo intens is geweest.¹⁾

Bij het beoordeelen van deze cijfers moet men rekening houden met de omstandigheid, dat heel wat bedienden en ambtenaren van hogere categorieën niet aangesloten zijn bij een vakorganisatie en dus geen invloed hebben op hoogervermelde percentages. Ook werd geen rekening gehouden met variaties, welke voorkomen volgens ouderdom en technische kennis.

¹⁾ Een enquête door de Landelijke Bediendencentrale gedaan bij een groot gedeelte van haar aangesloten leden op het einde van 1935, werpt een scherp licht op de bestaande toestanden. Bij 16.364 bedienden, waarover bruikbare gegevens werden verzameld, vindt men de volgende verdeling der wedden:

Bedienden in pCt.	Wedden per maand:
van het totaal:	
4,89 pCt.	500 Fr. en minder
33,36 „	501 tot 1.000 Fr.
40,60 „	1.001 „ 1.500 „
15,43 „	1.501 „ 2.000 „
5,72 „	meer dan 2.000 „

In 38 pCt. der onderzochte gevallen belooft de wedde dus 1.000 Fr. en minder; bij 78 pCt. wordt niet meer dan 1.500 Fr. verdiend. Onder de 5.460 bedienden, met een inkomen van 501 tot 1.000 Fr., waren 2.543 ongetrouwden en weduwnaars, 1.284 getrouwden zonder kinderen, 1.013 getrouwden met een kind, 388 getrouwden met twee kinderen en 232 getrouwden met drie kinderen en meer.

Nochtans meenen wij, dat de vermelde gegevens voldoende representatief zijn voor de werkelijke toestanden. Het meerendeel van de gewone bedienden in industrie, handel en bankwezen genieten in België geen wedde, die Frs. 1.500 overtreft. Men heeft hier ook te doen met werknemers, die hogere behoeften hebben dan de arbeiders en die, in het algemeen, in staat zijn een oordeel te vormen over de verbeterde financiële voorwaarden en de nieuwe winstmarges sedert de devaluatie in tal van ondernemingen ontstaan.

Wat de arbeiders betreft, zou men zich kunnen afvragen of een vertraging van circa 5 pCt. in de aanpassing van de loonen, vergeleken bij het stijgen der levensduurte, wel een voldoende verklaring kan geven van een uitgebreide stakingsbeweging. Men moet daarbij nog opmerken, dat door het verminderen der gedeeltelijke werkloosheid in feite het totale inkomen in sommige bedrijfstakken sterker is gestegen dan de levensduurte. Dit is juist het geval voor een groote categorie van mijnwerkers, die tijdens de deflatieperiode gemiddeld een arbeidsdag per week moesten verliezen door gedeeltelijke werkloosheid, terwijl thans slechts een arbeidsdag per maand moet worden afgetrokken. Nochtans is juist in de mijnbakkens de beroering door de staking verwekt het grootst geweest.

De ontevredenheid is o.i. in hoofdzaak te verklaren door het feit, dat na een depressie van meerdere jaren, geen aanzienlijke verbeteringen in de loonen zijn ingetreden. De Regeering van het nationaal economisch herstel heeft allereerst de industrie vlot trachten te krijgen door het herstel der winstmarges. Zij heeft bij de arbeiders heel wat verwachtingen doen ontstaan, die niet spoedig genoeg in vervulling zijn gegaan, behalve wat een ernstige vermindering der werkloosheid betreft. Daarbij komt nog, dat sedert de laatste weken, door vakbondleiders is gewezen op de winsten, welke in sommige industrietakken wederom worden gemaakt, en op het stijgen der dividenden.¹⁾

Kort voor de devaluatie werden de prijzen van de steenkool met 5 à 7 Frs. per ton verhoogd. In October 1935 kwam een nieuwe prijsstijging, ongelijk verdeeld over verschillende categorieën van brandstof, doch die gemiddeld Frs. 10 bedroeg. Een verhoging van 10 pCt. der mijnwerkersloonen zou een terugslag hebben van Frs. 4.80 per ton op de waarschijnlijke productie van 1936. Men heeft dan ook zeer gemakkelijk de gedachte kunnen doen ingang vinden, dat de arbeiders een gedeelte van de door de mijnindustrie bekomen voordeelen konden opeischen. Door de rationalisatie is de productie per arbeider in de mijnen met ongeveer 50 pCt. gestegen, vergeleken bij 1913. Heel wat misnoegdheid is echter ontstaan tengevolge van de nieuwe werkmethode, zoodat het invoeren van een 40-uren week is voorgesteld als een noodzakelijke compensatie. Van de jonge arbeiders wordt meer gevergd dan vroeger. De oudere worden nog minder gemakkelijk, zelfs bij het verminderen der werkloosheid, aangeworven. Sommige arbeiders zijn, na een lange periode van werkloosheid, gedeclasseerd geworden en aangewezen op lage loonen.

Hetgeen waar is voor de mijnindustrie, is het ook voor andere bedrijfstakken. Daarbij komt nog, dat het economisch herstel ongelijk verdeeld is en dat voor talrijke arbeiders en bedienden geen enkele ernstige verbetering in het vooruitzicht lag.

¹⁾ In den loop van 1935 werden nog kapitaalsverminderingen ten bedrage van Frs. 2.164 millioen gedaan, vergeleken bij Frs. 1.306 millioen in 1934. In verhouding tot het nieuwe kapitaal heeft het winstsaldo dan gemakkelijk een gunstig uitzicht gekregen. In 1935 bedragen de winstsaldi van de ondernemingen, door den Economischen Dienst van de Nationale Bank gevolgd, Frs. 1.655 millioen, hetgeen een vermeerdering beteekent van Frs. 321 millioen op het vorige jaar. Door de verlaging van de financiële lasten en de reductie van den rentevoet zijn de exploitatievoorwaarden verbeterd.

Wij staan hier dus voor een samenhang van factoren, die een diepe misnoegdheid verwekken, maar die ook aanwezig geweest zouden zijn, en waarschijnlijk veel scherper tot uiting zouden zijn gekomen bij een voortgezette deflatiepolitiek. In dit laatste geval zou de toestand nog veel erger geweest zijn. Met de Belgische Werkliedenpartij in de oppositie zou er nog meer gisting zijn ontstaan in de gemoederen en zonder een gedeeltelijk herstel in de binnenlandsche economische verhoudingen zou het volstrekt onmogelijk geweest zijn de eischen der stakers ook maar gedeeltelijk in te willigen. Men vraagt zich niet zonder angst af, tot welke gevolgen in die hypothese het sociale conflict aanleiding had kunnen geven.

Sociale hervormingen.

Thans heeft men inderdaad ruime toegevingen kunnen doen. Een reeks verbeteringen werden door de tweede Regeering Van Zeeland, na den kabinetsraad van 22 Juni, aangekondigd. Een aantal wijzigingen werden aangebracht in het stelsel van de werkloosheidsvergoedingen, o.m. een verhoging van 5 pCt. der steungelden. Een wettelijke regeling van de 40-uren week, van de betaalde verlofdagen en van de aanpassing der gezinstoelagen werd beloofd. Tevens werd gemeld, dat de paritaire commissies en de verzoeningsraden, door bemiddeling der Regeering samengesteld, voor de arbeiders gunstige uitslagen bereiken.

Na lange onderhandelingen kwamen dan ook een reeks overeenkomsten tot stand, waarvan de bijzonderheden zeer uiteenlopend zijn naar gelang van de betrokken bedrijfstakken. In het algemeen werd een minimumloon van Frs. 32 aanvaard, werd een regeling getroffen voor de betaalde verlofdagen, voor het erkennen der syndicale vrijheden, en werden de loonen verhoogd met 5 à 10 pCt. Voor sommige lage loonen en voor bepaalde categorieën van havenarbeiders is de stijging 15 pCt. Ook werden hier en daar principieele overeenkomsten getroffen voor het invoeren der 40-uren arbeidsweek. Voor de bedienden bleken de onderhandelingen uiterst moeilijk te vlotten. In sommige ondernemingen werden de lage wedden met 30 pCt. verhoogd. In het algemeen bekwamen groote verbeteringen, gaande van 10 tot 15 pCt. Het aantal betaalde verlofdagen werd vrij algemeen vermeerderd en de syndicale vrijheid gewaarborgd.

Op 22 Juni werd besloten het werk aan de haven van Antwerpen te hervatten. Twee dagen later kondigden de vakbonden aan, dat de nagestreefde verbeteringen in het algemeen bekomen waren en zij gaven het bevel tot de werkherneming in de mijnen en in de industrie. Het bleek toen eens te meer, dat de syndicale organisaties den toestand niet voldoende beheerschten. Op vele plaatsen weigerden de arbeiders het gegeven ordewoord op te volgen. Na tal van moeilijkheden is nochtans het werk geleidelijk hernomen geworden. Dit beteekent evenwel niet, dat de rust volledig is ingetreden. Op het oogenblik, dat wij dit schrijven, is de werkherneming in de groote bedrijfstakken vrij algemeen. Op vele plaatsen echter breken nog steeds kleine stakingen uit, worden onderhandelingen gevoerd en bestaat de bedreiging van nieuwe conflicten.

De Regeeringsverklaring van 24 Juni, waarbij de algemeene heraanpassing der loonen, het invoeren van betaalde verlofdagen en van de 40-urenweek, het uitbreiden der bevoegdheid van de paritaire commissies, het begunstigen der collectieve arbeidsovereenkomsten, het volledig waarborgen der syndicale vrijheid, de verhoging van werkloozensteun en de verlaging van de ouderdomsgrens voor de pensioenen in sommige nijverheden werd aangekondigd, heeft bijgedragen tot het verminderen der spanning.

De Kamer heeft reeds op 27 Juni en de Senaat op 3 Juli enkele sociale wetsontwerpen der Regeering goedgekeurd, nl. die betreffende de betaalde verlofdagen en het invoeren van de 40-uren arbeidsweek

in de bedrijven, waar in „ongezonde, gevaarlijke of lastige voorwaarden gearbeid wordt”.

Deze twee wetten, waarbij aan arbeiders met een jaar dienst bij eenzelfde ondernemer 6 betaalde verlofdagen worden toegekend en waarbij, door Koninklijk Besluit, de 40-urenweek kan worden opgelegd in sommige bedrijven en practisch in de heele zware industrie, doen natuurlijk onmiddellijk ernstige problemen oprijzen. De syndicale leiders hebben immers reeds aangekondigd, dat het verkorten van den werkdag moet vergezeld gaan met het behoud van het weekloon.

In Frankrijk, waar een andere monetaire politiek werd gevolgd, zijn gelijkaardige moeilijkheden opgetreden. Niets bewijst, dat zij zich ook niet in België hadden voorgedaan bij het voortzetten der aanpassingspolitiek. Dit wordt zelfs meer dan waarschijnlijk, als men bedenkt hoe sterk de arbeiders in België door het voorbeeld der Fransche staking zijn beïnvloed geworden.

De toegestane loonsverhoogingen zijn rechtmatig en hebben in het algemeen de stijging der levensduurte sedert de devaluatie niet sterk overtroffen. De politiek van economisch herstel wordt hierdoor niet in gevaar gebracht. Grootte bezorgdheid dienaangaande zou echter rijzen, indien ook de 40-urenweek, met het behoud van de weekloon en dus met een verhoging van 20 pCt. op de uurloonen, algemeen zou worden ingevoerd. In bevoegde kringen heerscht thans de meening, dat men slechts zeer voorzichtig en geleidelijk dezen weg zal opgaan voor enkele wel bepaalde industrieën. Dit belet niet, dat hierdoor heel wat moeilijkheden en betwistingen in het verschiep worden geplaatst. Wij hebben dan ook den indruk, dat de nieuwe Regeering aanvankelijk zal hebben te werken in een atmosfeer, die door de laatste politieke en sociale gebeurtenissen ernstig is vertroebeld.

G. EYSKENS,

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE NIEUWE SCHATKISTLEENING EN DE VOORTZETTING VAN HET FRANSCH ECONOMISCHE EXPERIMENT.

Dr. H. Weichmann te Parijs schrijft ons:

De zoo juist geëmitteerde schatkistlening en de jongste verlaging van het disconto markeeren het bereiken van de eerste etappe in het economisch programma van de Regeering. Waardoor kenmerkt zich de afgelegde weg en welke perspectieven openen zich voor de verdere ontwikkeling van het nieuwe Fransche economische experiment, dat thans wordt toegepast?

De schatkistlening, welke eerder werd uitgegeven dan men verwachtte, is stellig een uiting van den nog bestaanden noodtoestand van het staatsbudget, maar tegelijkertijd ook een natuurlijk gevolg van de intussen bereikte verbeterde verhoudingen op de geld-, kapitaal- en deviezenmarkt. Op de geldmarkt boekt de Regeering in de eerste plaats het succes van een verlaging van den rentevoet, welke in betrekkelijk korten tijd werd bereikt. De discontovoet werd van 6 pCt. op 23 Juni in snelle opeenvolging tot 3 pCt. verlaagd en heeft daarmede den laagsten stand van dit jaar bereikt, welke eerder slechts acht dagen, namelijk van 1 tot 9 Januari, werd gehandhaafd. Daar deze verlaging van den discontovoet gepaard ging met een parallele beweging van de rentetarieven voor de schatkistbiljetten en de Bons van de Nationale Verdediging, evenals met een vermindering van de reporttarieven, kan men thans bijna weder van een normaal renteniveau spreken. Op gelijke wijze is ook de deviezenmarkt tot rust gekomen en de voortdurende goudonttrekking, ten bedrage van gemiddeld Fr. 200 mill. per dag, is, zij het ook vooreerst nog in bescheiden mate, in een toevoer van goud veranderd. Tenslotte geven de koersen van de obligaties een herstel te zien van 10 tot 12 pCt. Al laat het koerspeil op dit gebied nog veel

te wenschen over, toch blijft deze verbetering opmerkelijk te midden van een door talrijke onzekerheden omgeven economisch experiment.

De nieuwe schatkistlening sluit economisch gezien logisch aan bij dezen verbeterden toestand, doch is in technisch opzicht tegelijkertijd een poging om de aanwezige hausetendenzen verder te stimuleeren. Zij onderscheidt zich daardoor van de vroegere leeningen, welke uitsluitend onder druk van de schatkistbehoefte werden geplaatst. De Regeering heeft een voor Frankrijk nieuw leeningstype geschapen, dat zich in hoofdzaak door twee factoren kenmerkt, namelijk door de verbinding van een normalen rentevoet aan het streven, de plaatsingsmogelijkheden zoo groot mogelijk te doen zijn. De looptijd van de nieuwe schatkistlening is ten eerste betrekkelijk kort, om een eventueel bestaande vrees voor een te lange immobiliseering uit te schakelen. De stukken hebben een looptijd van een half jaar, welke eventueel eenmaal met hetzelfde tijdvak kan worden verlengd, of met een jaar. De stukken zijn steeds bij de Bank van Frankrijk te beleenen. De rentevoet bedraagt bij een emissiekoers van 960 voor de stukken met eenjarige looptijd 4 pCt., de werkelijke rente bedraagt dus 4.16 pCt. Voor de stukken met een looptijd van zes maanden is de koers van uitgifte op 982 en de rentevoet op $3\frac{1}{2}$ pCt. bepaald. Daarmede is tegelijkertijd, gezien den korten duur van de overeenkomst, een passende rentevoet voor den leeningschuldeischer, als ook een dragelijke belasting voor den staat als debiteur van de leening verkregen. Een bijzonderheid van de leening is voorts nog de verscheidenheid van haar stukken. Er zijn stukken van Fr. 200, Fr. 500, Fr. 1000, Fr. 10.000 en Fr. 100.000. Hierin komt de overweging tot uitdrukking om zooveel mogelijk alle kringen van de bevolking te bereiken en om de opgepotte kapitalen te voorschijn te brengen. De nieuwe leening beteekent dus een consolidatieleening en wel in dubbele beteeckenis. Zij heeft in de eerste plaats ten doel de inflatonische credietverleening zoo spoedig mogelijk te doen ophouden; zij beteekent voorts ook, dank zij haar nieuw type, een schrede op den weg naar consolidatie van de kapitaalmarkt en verlaging van den rentevoet. Zij behoudt evenwel stellig het karakter van een overbruggingscrediet tot de door de Regeering met haar verdere maatregelen beoogde conjunctuuropleving bereikt zal zijn. Haar succes is in de eerste plaats van psychologische factoren afhankelijk. In dezen zin beteekent de nieuwe leening een soort eerste volksstemming over de nieuwe economische politiek van de Regeering.

Welke zijn nu de perspectieven van het Fransche economische experiment voor de naaste toekomst?

Na de uitgifte van de leening hangt het succes van de Fransche economische politiek in de eerste plaats af van het resultaat van deze leening. Het komt er op aan, dat de gevluchte en de opgepotte kapitalen door de leening eindelijk weder naar de markt worden teruggevoerd en daarmede opnieuw in het bedrijfsleven worden ingeschakeld. Indien men hierin slaagt, dan is het natuurlijk gevolg een verdere versterking van de positie van de munt, een voortgaande ontspanning van den rentevoet, een juist op dit tijdstip zeer belangrijke ontlasting van het bedrijfsleven en dus het scheppen van de noodzakelijke voorwaarden voor de natuurlijke oplevings-tendenzen in het bedrijfsleven. Met het schetsen van deze positieve mogelijkheden van de nieuwe emissie komen echter tegelijkertijd alle gevaren van een ongunstige reactie van het publiek naar voren. Een mislukken zou vermoedelijk een omgekeerde tendens doen ontstaan, welke den staat wederom tot credietinflatie zou dwingen en de vertrouwenscrisis, welker overwinning zich begint af te teekenen, opnieuw zou veroorzaken. Nieuwe valuta-onzekerheden en een nieuwe ontreding van de geld- en kapitaalmarkt zouden dan niet alleen de tot dusver verkregen resul-

taten aantasten, doch ook voor de toekomst het slagen van het economisch experiment, ten minste op basis van de valutapariteit, onzeker maken. Hiermede heeft de Regeering met haar laatste emissie de verantwoordelijkheid voor de toekomstige Fransche economische politiek aan het land zelf opgelegd.

Een tweede probleem voor de toekomstige ontwikkeling is de stand van de prijsbeweging. Het komt er voor de Regeering, die zich een versterking van de koopkracht ten doel stelt, voor alles op aan, dat een voldoende marge tusschen de door de stakingsbeweging veroorzaakte loonsverhoogen en de prijsverhoogen blijft bestaan, welke marge in den vorm van nieuwe koopkracht aan het bedrijfsleven ten goede komt. Op het oogenblik kan men nog niet zeggen, of dit op den duur het geval zal zijn, doch de tendens, welke tot dusverre naar voren komt, is niet ongunstig.

In de industrie bereiken de prijsverhoogen nog lang niet het percentage van de loonsverhoogen. De prijzen voor ijzererts zijn met ongeveer 13 pCt. gestegen. De kolenprijzen hebben slechts een stijging met Fr. 9 per ton ondergaan, zoodat ongeveer de helft van de verhooging van de productiekosten ten laste van de industrie komt. In de metallurgische industrie bedragen de prijsverhoogen voor de verderverwerkende fabrieken ongeveer 12—15 pCt., voor de landbouwmarkten daarentegen slechts 5—10 pCt. In de automobiellindustrie hebben officieel nog geen prijsverhoogen plaats gevonden, practisch echter wel door het thans strikt toepassen van de prijslijsten. De textielindustrie en de warenhuizen hebben hun prijzen daarentegen nog in het geheel niet verhoogd en de kleinhandelsprijzen zijn over het algemeen ongewijzigd. De prijsbeweging blijft dus voorloopig binnen zeer beperkte grenzen. Dat zal waarschijnlijk niet zoo blijven, maar de Regeering heeft daarmede toch in de eerste plaats dat gewonnen, wat het belangrijkste was, namelijk tijd. Van het benutten van dezen tijd voor het doorvoeren van een belastinghervorming, voor verdere ontspanning van het renteniveau, enz. hangt in de eerste plaats de toekomstige prijsontwikkeling af.

Blijft het dus eisch om de prijsverhooging in het industriële bedrijfsleven te beheerschen, in den landbouw is juist het tegenovergestelde noodzakelijk, namelijk het revaloriseeren van het prijsniveau. Hiervoor dient het onlangs opgerichte graanbureau, dat feitelijk neerkomt op het instellen van een graanmonopolie. Men kan eraan twifelen, in hoeverre dit systeem zal functioneeren. Daar de natuur echter de bureaucratie te hulp komt en men een ongunstigen oogst verwacht, zal zich waarschijnlijk dit jaar de reeds vorig jaar begonnen revalorisatie van het prijsniveau en daarmede de versterking van de agrarische koopkracht voortzetten.

In de eerste plaats een slagen van de leening en voorts prijsbeheersching zijn dus de beide thans te bereiken etappes van het nieuwe Fransche economische experiment.

AANTEKENINGEN.

Duitsche drang naar het Zuid-Oosten.

In „The Economist” van 20 Juni 1936 wordt een beschouwing gewijd aan den Duitschen „Drang nach dem Süd-Osten”, waaraan wij het volgende ontleenen. Ook na den oorlog is deze blijven bestaan en sinds de Nationaal-Socialistische regeering haar drievoudige politiek van handhaving van de nominale waarde van de Mark, van verkrijging van een zoo hoog mogelijken graad van zelfgenoegzaamheid en van controle op in- en uitvoeren, teneinde grondstoffen te verkrijgen voor de herbewapening, heeft opgesteld, is de drang naar penetratie des te sterker geworden. Vooral de leiding van Dr. Schacht heeft de handelsbetrekkingen met de landen in Z.-O. Europa bevorderd. De klei-

nere staten exporteerden meer en meer naar Duitschland in de hoop, dat hun „clearings” betaling aan hun exporteurs zouden verzekeren. Maar Duitschland kocht meer dan het op basis van zijn eigen exporten kon betalen. Zoo ontstonden bevroren vorderingen, en om deze te kunnen wegwerken, vroeg Duitschland weer grootere exporten. De resultaten van deze politiek waren belangrijk en de besprekingen, welke Dr. Schacht in de Midden- en Zuid-Oost-Europesche hoofdsteden voerde, zullen deze penetratie verder doen voortgaan, totdat Duitschland de commercieele hegemonie in deze streken zal hebben verkregen.

Deze resultaten worden door de navolgende cijfers duidelijk gedemonstreerd.

Het aandeel in den Duitschen buitenlandschen handel van Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije, Hongarije, Roemenië, Joegoslavië, Bulgarije en Griekenland is, samen genomen, als volgt verloopen (in procenten van den totalen Duitschen in- en uitvoer, naar de waarde gemeten):

jaar	Duitsche invoeren	Duitsche uitvoeren
1913	8.8	13.1
1929	9.0	10.7
1932	9.4	9.7
1934	10.7	10.2
1935	12.3	11.5

Deze cijfers krijgen meer beteekenis, als men ze vergelijkt met Oost-Europa (het Tsaristische Rusland van 1913, nu: Europeesch Rusland, Finland, Estland, Lithauen, Letland en Polen). Het aandeel van dit gebied in den Duitschen buitenlandschen handel was:

jaar	Duitsche invoeren	Duitsche uitvoeren
1913	13.2	8.7
1929	7.8	7.9
1932	9.5	14.3
1934	8.5	4.7
1935	8.7	4.3

Het Duitse aandeel in den totalen buitenlandschen handel van ieder van de Midden- en Oost-Europesche landen afzonderlijk verliep als volgt:

Percentage van den totalen buitenlandschen handel.

	1932		1934		1935	
	Invoer. uit Duitschland	Uitvoer. naar Duitschland	Invoer. uit Duitschland	Uitvoer. naar Duitschland	Invoer. uit Duitschland	Uitvoer. naar Duitschland
Oostenrijk ..	20.0	16.5	17.1	15.8	16.7	16.0
Tsj.-Slowakije	26.3	16.2	19.4	21.4	17.3	14.9
Hongarije ...	22.5	15.1	18.2	22.1	22.6	23.8
Roemenië ...	24.5	12.4	15.5	16.6	24.4	16.6
Joego-Slavië .	17.9	11.3	14.2	15.5	16.7	18.7
Bulgarije ...	25.9	26.0	40.1	42.7	53.6	48.2
Griekenland .	9.7	15.1	14.7	22.5	20.4*)	29.1

*) Geschat.

Alleen t.o.v. Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije kan sinds het nieuwe bewind in Duitschland een vermindering worden waargenomen. In den buitenlandschen handel van Hongarije neemt Duitschland sinds 1934 zelfs de eerste plaats in. Duitschland drijft op deze wijze een wig in Midden- en Zuid-Oost-Europa, en deze wig zal politieke beïnvloeding bevorderen. Het proces zal Duitschland in belangrijke mate helpen, zoowel militair als in zijn streven om zelfgenoegzaam te worden. Naar hoeveelheden gemeten betrok Duitschland van de 5 Zuid-Oost-Europesche landen gezamenlijk onderstaande percentages van zijn totalen invoer van de volgende goederen:

	Invoeren in Duitschland		Percentage uit Zuid-Oost-Europa	
	1934	1935	1934	1935
hout	36.1	40.9		
pulp	21.0	19.7		
petroleum	7.8	19.4		
spek en vleesch	33.2	54.9		
varkensreuzel	13.5	44.6		

De zichtbare suikervoorraden in de wereld.

De zichtbare voorraden per 1 Juni zijn volgens C. Czarnikow:

	1936 tons	1935 tons	1934 tons
Duitsland	875.000	830.000	733.000
Tsjecho-Slowakije	261.000	264.000	242.000
Frankrijk	564.000	590.000	388.000
Nederland	218.000	234.000	277.000
België	143.000	116.000	127.000
Hongarije	63.000	58.000	66.000
Polen	219.000	228.000	225.000
U.K. Geïmp. suiker	216.000	176.000	337.000
„ Binnenl. „	84.000	110.000	93.000
Europa	2.643.000	2.606.000	2.488.000
V.S. Alle havens	408.000	578.000	651.000
Cubaansche havens	457.000	675.000	762.000
Cuba binnenland	1.375.000	1.490.000	1.610.000
Java	797.000	1.440.000	2.323.000
Totaal	5.680.000	6.789.000	7.834.000

INGEZONDEN STUKKEN.**DE KOSTPRIJS DER MELK¹⁾.**

De Heer G. J. Ruiter schrijft ons:

In de No's van E.-S.B. van 22-1, 5-2, 19-2, 25-3 en 1-4 behandelden de heeren Dr. D. Hoek, Dr. Ir. D. Dyt, J. Horring en P. Krediet het vraagstuk van den kostprijs van de melk, in het bijzonder van de melk, geproduceerd uit ingevoerd krachtvoer. De veelheid van de aangesneden vragen is blijkbaar oorzaak geweest, dat de discussie is gesloten zonder dat op het belangrijkste punt helderheid is gebracht.

Zonder de discussie te willen heropenen over het geheele onderwerp, sta u ons toe alsnog onze meening te zeggen over dien kostprijs van melk uit ingevoerd krachtvoer. De zaak is belangrijk genoeg.

Dr. Hoek geeft in het nummer van 4 Maart een calculatie van de voederkosten, omgerekend op de productie van 1 kg melk, uitgaande van de veronderstelling, dat een koe zou worden gevoederd met uitsluitend graan en veekoek. Nu is deze veronderstelling natuurlijk onhoudbaar. Een koe kan op enkel graan en koek niet leven, zoo min, of nog minder, als een koe rationeel kan worden verzorgd zonder krachtvoer. Dit uitgangspunt is dus fout, hetgeen te meer spreekt, waar men toch de feiten onder oogen moet zien, dat de hier in het geding zijnde „dure boter-top” de boterproductie omvat, niet van een bepaalde groep koeien, doch uit het laatste deel der melkproductie van alle koeien tezamen.

Dr. Hoek moge zich in de praktijk van het veehoudersbedrijf oriënteren naar de werkelijke productiekosten van deze „topmelk”, die wordt voortgebracht zonder dat daarop practisch andere kosten vallen dan die van veevoer (óók gras enz., gewonnen door betere beweidning en bemesting).

Afgezien van het feit dus, dat het uitgangspunt van Dr. Hoek fout is, willen wij hem toch volgen bij zijn verdere calculatie. Eerst geeft dr. H. een wel zeer sobere „schatting” over den kostprijs van de melk. Hij zegt nl., dat over 1934/35 de industriemelk ten hoogste 4½ cent per kg melk heeft ontvangen, dat die boer daarmee rondkwam, zelfs iets over hield, zoodat de kostprijs van de melk dus beneden 4½ cent moet liggen.

In deze beweringen vinden wij evenwel reeds twee fouten, zoodat de conclusie natuurlijk van nul en geenerlei waarde is. Elke deskundige zal Dr. Hoek willen aantonen, dat in 1934/35 de melkveehouder niet rond kwam, dat hij dus niet overhield, doch tekort schoot en dat dus de kostprijs van de melk boven de uitbetaalde melkprijs moet liggen.

Resteert nog de calculatie van alléén de post voederkosten, indien men („in abstracto, d.i. zuiver calculatorisch”) aanneemt, dat de koeien uitsluitend met graan en veekoek worden gevoerd.

¹⁾ Hoewel de discussie over dit onderwerp door ons is gesloten, meenden wij deze bijdrage op te moeten nemen. Thans wordt de discussie definitief gesloten. — Red.

Dr. Hoek berekent dan met voedernormen, dat 100 koeien per jaar noodig hebben 35.4 ton verteerbaar zuivereiwit en 214.5 ton zetmeelwaarde, welke behoefte kan worden gedekt met 275 ton meel, samengesteld uit 70 pCt. maïs en gerst en 30 pCt. eiwitrijke krachtvoerders. Tegen een prijs van f 6 per 100 kg komt hij voor deze 100 koeien op een totaal kostenbedrag van f 16.500. Deze 100 koeien geven 340.000 kg melk. De voerkosten per kg melk bedragen dus $f 16.500 : 340.000 = 4.85$ cent. Deze melk is dus, vergeleken bij den aangenomen kostprijs van alle industriemelk, die volgens Dr. Hoek lager moest zijn dan 4½ cent, inderdaad „tegen een uitzonderlijk hoogen kostprijs geproduceerd.”

Ook deze laatste uitspraak is evenwel fout. Zij is dat in de eerste plaats, omdat wij aantoonen, dat de kostprijs van alle industriemelk niet beneden, doch boven de uitbetaalde melkprijs van 4½ cent lag. Zij is dat verder, omdat de opgezette calculatie niet deugt. Laten wij eens zien.

Een melkopbrengst van 3400 kg per koe komt overeen met de productie van een normale koe, die acht weken droogstand heeft en de resterende lactatieperiode per dag gemiddeld 11 kg melk geeft. De voedernorm voor een dergelijke melke en kalve koe is bij een normaal lichaamsgewicht van 500 kg per dag: 0.8 kg verteerbaar zuiver eiwit en 5.2 kg zetmeelwaarde. Per jaar wordt dat 292 kg V.Z.E. en 1898 kg Z.W. Per 100 koeien per jaar is dus noodig 29.200 kg VZE en 189.800 kg ZW, of rond 29.2 ton VZE en 190 ton ZW.

Nu gaan wij deze voeding verstrekken in den vorm van den meestal goedkoopsten eiwitbron: grondnootkoek en den goedkoopsten zetmeelbron: maïs. Als wij deze voeders aankopen in verhouding van 1 : 5, dan krijgen wij een voermengsel, dat een verhouding VZE : ZW heeft, die volkomen klopt met de gewenschte verhouding 29.2 : 190. 237 ton van dit voermengsel bevatten 29.2 ton VZE en 190 ton ZW.

Deze voeders kosten bij aankoop den veehouder omstreeks f 6 per 100 kg. In die f 6 zitten evenwel al kosten voor aanvoer, malen, zuivering, winst, enz., die na den import komen en die behooren tot ons nationaal inkomen. Bij een vergelijking van de melkproductie uit geïmporteerd krachtvoer en die uit eigenverbouwd voer, welke vergelijking men dient te maken, als men spreekt over de nadeelen van goedkope boterexport c.a., dient men daarmee rekening te houden en dient men uit te gaan van de bloote importprijzen. In dit geval zullen wij evenwel deze kosten in onze berekening opnemen, doch dan mogen wij nog geen f 6 rekenen. Op maïs ligt immers een monopolierecht van f 2 per 100 kg, terwijl de prijs van veekoek door contingentering, heffing en prijsvereenkomsten eveneens kunstmatig wordt verhoogd. Als wij gemakshalve een verhooging voor het mengsel aannemen van f 2 per 100 kg, dan is dat niet ver bezijden de werkelijkheid. Deze monopolierechten, die op andere wijze weer voor den landbouw beschikbaar komen, trekken wij dus af, waardoor de prijs van ons mengsel op de boerderij komt op pl.m. f 4 per 100 kg, of f 40 per ton.

De voerkosten voor 100 koeien worden dan $237 \times f 40 = \dots \dots \dots f 9480$
 Deze koeien produceeren evenwel ook 100 kalveren à f 5 = $\dots \dots \dots$ „ 500
 en mest. Naar een practijkberekening ons leert, levert een koe per jaar ongeveer 14 ton mest en 6 ton gier. Stellen wij de waarde van de mest zeer voorzichtig op f 1 en van de gier idem op f 4 per ton, dan is de mestproductie per koe in totaal dus $f 14 + f 24 = f 38$. Op 100 koeien wordt dat dus minstens $\dots \dots \dots$ „ 3800

De werkelijke voedingskosten voor de melkproductie van deze 100 koeien zijn dus $f 9480 - f 500 - f 3800 = f 5180$.

Deze 100 koeien produceeren $100 \times 3400 \text{ kg} =$

340.000 kg melk. De voerkosten per kg melkproductie bedragen dus $f 5180 : 340.000 = 1.5$ cent.

Wij meenen, dat er na deze becijfering van het beoog van „een uitzonderlijk hoogen kostprijs” van de melk, bestemd om te worden omgezet in „den duren botertop” niets is overgebleven.

N a s c h r i f t. De juistheid van mijn uitgangspunt kan ik niet opnieuw demonstreeren. Ik heb dit in het nummer van E.-S.B. van 19 Februari jl. gedaan. De heer Horring, die ten gunste van den door mij ontwikkelde gedachtengang toch niet van bevooroordeeldheid beschuldigd kan worden, bleek *op dit punt* overtuigd. „Wanneer men”, zoo schrijft hij in het nummer van 4 Maart, „op een bedrijf het aantal koeien van 20 op 23 brengt, terwijl de hoeveelheid voedermiddelen uit eigen bedrijf constant is gebleven, dan zijn de kosten van de toeneming der melkproductie inderdaad bepaald door de uitgaven voor de extra hoeveelheid krachtvoer, ongeacht het feit, dat deze 3 nieuwe koeien niet uitsluitend van dit krachtvoer leven.” Zoo heb ik het van het begin af aan voorgesteld. Wat de heer Horring schrijft staat hiermede gelijk, dat de kostprijs van de door deze 3 nieuwe koeien voortgebrachte melk — wil men in het geval een *zakelijk* inzicht krijgen — berekend moet worden *alsof* deze koeien uitsluitend van krachtvoer leefden. Mijn uitgangspunt is dus niet alleen juist, het is, *zakelijk* beschouwd, zelfs *bij uitstek juist*.

Van de deskundige berekeningen, elders dan in dit weekblad weergegeven, waarbij de heer Ruiter meent te hebben aangetoond, dat de kostprijs van de melk boven den uitbetaalden melkprijs ligt, heb ook ik kennis genomen. Het zou mij te ver voeren, deze hier te bestrijden. Ik houd mij aan de door de Directie van den Landbouw gepubliceerde boekhoudgegevens, waarin niet door berekeningen maar door de praktijk zelve wordt aangetoond, dat men — alles dooreengemer — in de weidestrecken met een melkgeld van zeker niet meer dan $4\frac{1}{2}$ cent per kg is uitgekomen.

De heer Ruiter bestrijdt nu de voedernormen, die ik gebezigd heb. Deze zijn echter te gangbaar, dan dat zijn bestrijding aanvaard kan worden. Zij zijn ontleend aan het veelgebezigd werkje „Doelmatige Veevoeding” van de landbouwleeraren Ir. J. van Laarhoven en F. van Wegen. Al jarenlang geven dezen den boer in hun omgeving en den leden van den A.B.T.B. advies over veevoeding. De heer Ruiter leze na, wat zij over lagere normen dan de hunne zeggen. Theoretisch mogen de normen van den heer Ruiter juist berekend zijn, de praktijk is anders. Ik moet mij dus aan de door mij gebezigde houden. De lagere cijfers, waartoe de heer Ruiter op grond van de zijne komt, hangen te zeer in de lucht.

Even theoretisch is de prijs, die hij voor het gemengd voermeel aanneemt. Niet heb ik berekend, hoeveel in totaal de import van veevoer ons land aan het buitenland kost; noch ook daartegenover gesteld, hoeveel de export van boter ons land aan het buitenland opbrengt; zeer interessante beschouwingen zouden hieraan te wijden zijn; daaruit zou blijken, dat in-

derdaad het veevoer meer kost dan de met behulp daarvan verkregen boter opbrengt. Maar, wat hiervan zij, ik heb mij uitsluitend afgevraagd: wat heeft *den melkveehouder* zijn melk gekost, wanneer ik den kostprijs bereken, alsof hij zijn koeien uitsluitend met importvoer had gevoerd. Mijn antwoord luidde: die melk heeft hem, alleen aan veevoeder, omstreeks 4.85 cent per kg gekost. Dat is méér dan de *volledige* kostprijs (inclusief vaste lasten e.d.) van al zijn melk, dooreengenomen, bedroeg. Méér ook dan hij voor zijn melk (*inclusief steun!*) terugontving. Die melkveehouder zou dus in zijn eigen voordeel hebben gehandeld, indien hij zijn melktop had afgesneden en zijn melkveestapel tot een aangepaste veestapel had teruggebracht. — Overigens komen de monopolierechten niet den melkveehouder ten goede. Deze heeft daar klachten genoeg over aangeheven!

Tenslotte had ik volgens den heer Ruiter de waarde van de geproduceerde kalveren en die van de mest van de onkosten af moeten trekken.

Wat de kalveren betreft, in de eerste plaats levert niet elk van mijn koeien een kalf op. En in de tweede plaats neemt een groot deel van de geboren kalveren zijn plaats weer in in het bedrijf. Had ik geen *eigen* kalveren, dan zou ik ze moeten *koopen*. Het invoen van een eigen kalf in mijn bedrijf vertegenwoordigt dus geen waarde, die ik van mijn onkosten af kan trekken, maar veroorlooft mij alleen, een bedrag, dat ik anders in mijn bedrijfsonkosten had op moeten nemen, daarbij *niet* te betrekken.

En nu de mest. Blijkens zijn cijferopstelling hecht de heer Ruiter daaraan een *enorme* waarde. Twee vijfden van de voederuitgaven wint hij uit de mest weer terug! Erg serieus klinkt dit niet. Hij komt hiermee ook in volkomen tegenspraak met de Groninger Maatschappij van Landbouw in haar kortgeleden uitgekomen rapport over het wintermelken. Deze heeft over dit onderwerp haar afdelingen gepolst en schrijft nu: „Aan de stalmestproductie wordt in de meeste rapporten geen of weinig waarde gehecht, *althans niet zooveel, dat men bij het bepalen van de grootte van den veestapel er rekening mede dient te houden.*” Geen wonder. Ten eerste, immers, is het bedrag ad $f 38$ per koe, waarmee de heer Ruiter rekt, belachelijk hoog. In „De Boerderij” van 26 April 1936, vraag No. 3961, wordt de waarde van de mest zó berekend, dat men uitkomt op $f 22$ per koe. Het verschil is groot! Ten tweede gaat er van mest, die niet systematisch wordt uitgestrooid, heel wat verloren. Het ontstaan van grasplekken, daarenboven, die het vee niet meer afgraast, heeft niet te onderschatten voederverliezen tot gevolg. En ten derde brengt een grootere veestapel niet enkel met betrekking tot den post „veevoeder” grootere onkosten mee, maar ook met betrekking tot andere posten: sterfterisico, kosten van materiaal, loonen en wat dies meer zij. Tegen deze supplementaire onkosten mag men het supplementaire voordeel, dat een extra koe, afgezien van haar melkproductie, wellicht opleveren kan, gerust weg laten vallen.

(Zie vervolg op pag. 530.)

AANVOER VAN GRANEN.

(In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	5/11 Juli 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	5/11 Juli 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	1936	1935
Tarwe	10.471	569.778	478.883	500	8.311	7.837	578.089	486.720
Rogge	1.157	131.845	120.570	—	1.976	281	133.821	120.851
Boekweit	960	13.953	11.967	—	350	—	14.303	11.967
Maïs	3.237	401.043	424.602	2.718	87.640	70.846	488.683	495.448
Gerst	1.996	167.438	160.502	300	11.840	19.604	179.278	180.106
Haver	929	50.664	74.352	100	680	1.660	51.344	76.012
Lijnzaad	306	101.718	101.707	4.500	118.280	242.132	219.998	343.839
Lijkokoek	1.908	32.341	25.743	—	175	—	32.516	25.743
Tarwemeel	1.344	19.324	10.584	249	5.386	3.692	24.710	14.276
Audere meelsoorten	937	18.611	14.983	—	753	1.486	19.364	16.469

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. Bk.	Disc. Wissels	3	7 Juli '36	Lissabon	4 1/2	5 Mei '36
Athene	Bel. Binn. Eff.	3 1/2	7 Juli '36	London	2 3/4	9 Juni '32
		3 1/2	7 Juli '36	Madrid	5	9 Juli '35
Batavia	Vrsch. in R.C.	3 1/2	7 Juli '36	N.-York F.R.B.	1 1/2	1 Feb. '34	
		4	1 Juli '35	Oslo	3 1/2	22 Mei '33
Belgrado		4	1 Febr. '35	Parijs	3	9 Juli '36
		4	22 Sept. '32	Praag	3	1 Jan. '36
Berlijn		4 1/2	15 Dec. '34	Pretoria	3 1/2	15 Mei '33
		2	16 Mei '35	Rome	4 1/2	18 Mei '36
Boekarest		4	28 Aug. '35	Stockholm	..	2 1/2	1 Dec. '33
		3	28 Nov. '35	Tokio	3.285	7 Apr. '36
Brussel		5	21 Oct. '35	Weenen	3 1/2	10 Juli '35
		4	3 Dec. '34	Warschau	5	26 Oct. '33
Dantzig		3 1/2	22 Aug. '35	Zwits. Nat. Bk.	2 1/2	3 Mei '35	
		3 1/2	22 Aug. '35				

OPEN MARKT.

Data	1936				1935	1934	1914
	11 Juli	6/11 Juli	29 Juni/4 Juli	22/27 Juni	8/13 Juli	9/14 Juli	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc.	2 1/8	2 1/8-3/16	2 1/2-7/8	3-4	2 1/16-3/8	3/16-5/8	3 1/8-3/16
Prolong.	—	1 1/2-2	2 1/2-3	3-4 1/2	1 3/4-3 1/2	1	2 1/4-3 1/4
Londen Daggeld...	1/2-1	1/2-1	1/2-2 1/2	1/2-1	1/2-1	3/4-1	1 1/4-2
Partic. disc.	9/16-7/8	9/16-7/8	9/16-3/4	3/4-7/8	7/8	7/8-15/16	4 1/4-3 1/4
Berlijn Daggeld...	3-1/4	3-1/4	2 1/2-3 1/4	2 1/4-3 1/4	3-1 1/4	3 1/8-5 1/4	—
Maandgeld	2 1/2-7/8	2 1/2-7/8	2 1/2-7/8	2 1/4-3 1/8	2 1/4-3 1/8	3 1/8-5	—
Part. disc.	2 1/8	2 1/8	2 1/8	2 1/8	3	3 1/4	2 1/8-1 1/2
Warenw...	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/2	—
New York Daggeld 1)	1	1	1	1	1 1/4	1	1 3/4-2 1/4
Partic. disc.	3/16	3/16	3/16	3/16	5/16	3/16-5/16	—

1) Koers van 10 Juli en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.
2) 22/26 Juni.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
7 Juli 1936	1.46 1/16	7.36 1/2	59.22	9.73 1/4	24.81 1/2	100 5/8
8 " 1936	1.46 1/8	7.37 1/2	59.22	9.74 1/4	24.83	100 1/2
9 " 1936	1.46 9/16	7.36 1/2	59.22 1/2	9.73 1/2	24.82	100 1/2
10 " 1936	1.46 13/16	7.36 1/2	59.22	9.73 1/2	24.83 1/2	100 1/2
11 " 1936	1.46 15/16	7.38 1/2	59.22	9.71 1/2	24.85	100 1/2
13 " 1936	1.46 15/16	7.38	59.22	9.71 1/2	24.84 1/2	100 1/2
Laagste d.w.1)	1.46 1/2	7.36	59.17 1/2	9.70 1/2	24.79	100 1/2
Hoogste d.w.1)	1.47	7.39 1/2	59.27 1/2	9.74 1/2	24.87	100 1/2
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
7 Juli 1936	48.07	—	6.11 1/2	1.10	—	20.16
8 " 1936	48.11	—	6.11 1/2	1.10	—	20.18
9 " 1936	48.09	—	6.11 1/2	1.10	—	20.17
10 " 1936	48.08	—	6.12	1.10	—	20.16
11 " 1936	48.02	—	6.09	1.10	—	—
13 " 1936	48.08	—	6.10	1.10	—	20.14
Laagste d.w.1)	48.—	—	6.08	1.05	11.60	20.10
Hoogste d.w.1)	48.12	27.85	6.15	1.15	11.70	20.22 1/2
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
7 Juli 1936	37.97 1/2	32.90	37.02 1/2	3.25	40 1/8	1.46 1/2
8 " 1936	38.05	32.92 1/2	37.05	3.25	40	1.46 1/2
9 " 1936	38.—	32.90	37.02 1/2	3.25	40	1.46 1/2
10 " 1936	38.—	32.90	37.02 1/2	3.25	40	1.46 1/2
11 " 1936	38.10	33.—	37.12 1/2	3.26	40	1.46 1/2
13 " 1936	38.05	32.95	37.07 1/2	3.25	40 1/4	1.46 1/2
Laagste d.w.1)	37.85	32.77 1/2	36.87 1/2	3.22 1/2	39 1/2	1.46
Hoogste d.w.1)	38.10	33.—	37.15	3.27 1/2	40 1/2	1.47
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.
In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
7 Juli 1936	5,02 1/4	6,63 1/16	40,38 1/2	68,15
8 " 1936	5,02 1/32	6,63 3/16	40,35	68,11
9 " 1936	5,01 31/32	6,63 1/4	40,34	68,12
10 " 1936	5,02 1/4	6,61 1/8	40,32	68,12
11 " 1936	5,02 1/16	6,60 1/2	40,33	68,11
13 " 1936	5,02 27/32	6,62 1/16	40,34	68,15
15 Juli 1935	4,96 3/8	6,62 3/4	40,39	68,25
Muntpariteit..	4,86	3,90 5/8	23,81 1/4	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	27 Juni 1936	4 Juli 1936	6/11 Juli 1936 Laagste/Hoogste	11 Juli 1936
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	532	527	527	528
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest 1) ..	Pen. p. £	16 3/4	16 3/4	25 3/4	28
Buenos Aires 2)	p. peso p. £	18.40	18.72 1/2	18.30	18.70
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 3/32	1/6 5/32
Constantin...	Piast. p. £	625	624	624	624
Hongkong ..	Sh. p. \$	1,3 1/16	1,3 1/16	1,3 1/16	1,3 1/16
Kobe	Sh. p. yen	1 2 1/16	1 2 1/16	1/2	1 2 1/32
Lissabon	Escu. p. £	110 1/2	110 1/2	109 1/2	110 1/2
Mexico	\$ per £	17.90	17.90	17.40	18.40
Montevideo 3)	d. per £	24	24 3/4	24	24 1/4
Montreal ...	\$ per £	5.03 1/4	5.03	5.02 1/4	5.03 1/2
Riod. Janeiro 4)	d. per Mil.	2 23/32	2 23/32	2 23/32	2 23/32
Shanghai ..	Sh. p. \$	1 2 1/32	1 2 1/32	1 2 1/32	1 2 1/32
Singapore ..	id. p. \$	2 4 5/32	2 4 5/32	2 4 1/16	2 4 1/16
Valparaiso 5)	\$ per £	130	130	130	130
Warschau ..	Zl. p. £	26 1/2	26 1/2	26 1/2	26 1/2

1) Offic. not. 6 Juli 16 3/4. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen, 25 Juni 17.07; 2 Juli 17.08. 3) Offic. not. 27 Juni 39 1/16; 1 Juli 39 1/16; 3 Juli 39 1/16; 4 Juli 39 1/16; 10 Juli 39; 11 Juli 38 1/16. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4 1/4. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste "export" notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 2)

	Londen 1)	(N. York)	Londen
7 Juli 1936..	19 1/2	44 3/4	139.-
8 " 1936..	19 1/2	44 3/4	139.-
9 " 1936..	19 1/2	44 3/4	139.1
10 " 1936..	19 1/2	44 3/4	139.-
11 " 1936..	19 1/2	—	138.8
13 " 1936..	19 1/2	44 3/4	138.8 1/2
15 Juli 1935..	30 1/2	67 1/4	140.9 1/2
27 Juli 1914..	24 1/8	59	84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	30 Juni 1936	7 Juli 1936
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 14.470.780,14	f 20.176.935,67
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	" 1.210.399,52	" 65.367,03
Voorschotten op ultimo Mei 1936 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	" 4.558.347,14	" 4.558.347,14
Voorschotten aan Ned.-Indië	" 111.122.141,24	" 116.505.921,54
Idem aan Suriname	" 12.163.774,31	" 12.317.123,77
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 117.712.337,90	" 118.413.728,77
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	" 19.500.000,—	" 20.000.000,—
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo)	" 26.226.916,61	" 28.447.970,86
	" 8.435.117,39	" 7.997.281,39
Verplichtingen		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	—
Schuld a. d. Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 424.437.000,—	f 431.179.000,—
Schatkispromessen in omloop	" 98.770.000,—	" 96.090.000,—
Zilverbons in omloop	" 1.173.374,50	" 1.172.817,—
Schuld op ultimo Mei 1936 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting ..	—	—
Schuld aan Curaçao 1)	" 827.020,04	" 878.145,44
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioen f. 1) ..	" 8.879.891,60	" 762.881,56
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1)	" 70.264.461,90	" 79.550.675,81
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 615.498,89	" 690.166,56
Id. aan diverse instellingen 1)	" 88.251.500,52	" 103.192.402,11

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	4 Juli 1936	11 Juli 1936
Vorderingen: 1)		
Saldo Javasche Bank	f 3.677.000,—	f 1.979.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	" 526.000,—	" 752.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 112.316.000,—	" 111.991.000,—
Schatkispromessen in omloop	" 1.250.000,—	" 1.250.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	" 2.000.000,—	" 2.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	" 1.264.000,—	" 1.264.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 848.000,—	" 997.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ..	" 430.000,—	" 830.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	—	—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas op 20 Juni 1936	f 51.817.000,—	

CURAÇAOSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Voorschotten aan de kolonie	Discontos	Diverse rekeningen 1)	Diverse rekeningen 2)
1 Juni 1936	4.576	4.217	45	47	660	115
1 Mei 1936	4.577	4.263	66	47	704	136
1 April 1936	4.579	4.430	333	47	586	120
1 Maart 1936	4.582	4.458	279	45	656	108
1 Juni 1935	4.541	4.387	115	64	510	253

1) Sluftp. der activa. 2) Sluftp. der passiva.

Zoo is dan, als de inhoud van een prima brandkast, de door mij berekende „uitzonderlijk hooge kostprijs” van de melk, bestemd om te worden omgezet in „den duren botertop”, ongeschonden uit het door den heer Ruiter aangestookte vuur te voorschijn gekomen. Dit is jammer. Hoe gunstig ware het voor alle partijen geweest, indien er werkelijk melk van 1.5 cent per kg kon worden geproduceerd! H.

DE REORGANISATIE VAN DE NEDERLANDSCHE SPOORWEGEN.

Dr. J. van Hoorn schrijft ons:

Naar aanleiding van het artikel van den heer A. M. Groot in het nummer van 24 Juni jl., zouden wij het volgende willen opmerken.

Het nemen van de beurskoersen tot maatstaf zou misschien te verdedigen zijn, indien men zou mogen onderstellen, dat alle uitstaande spoorweg-obligaties den laatsten tijd via de beurs in andere handen waren overgegaan en dat de tegenwoordige houders ze dus op de door schr. bedoelde koersen hadden verworven. Men zal echter wel dichter bij de waarheid zijn, indien men aanneemt, dat dit slechts voor een betrekkelijk gering percentage geldt, en in ieder geval zijn dadelijk posten van tonnen en miljoenen aan obligaties aan te wijzen, berustend in beleggingsportefeuilles van allerlei groote instellingen, waarbij dienaangaande geen twijfel mogelijk is.

Schr.'s standpunt zou er dus op neerkomen, dat de werkelijke waarde van obligaties, waaromtrent een zekere onrust is ontstaan, te vinden is in den prijs, waarvoor het vreesachtige deel van het belegend publiek ze wel kwijt wil. Het lijkt onwaarschijnlijk, dat schr. de consequenties van dezen gedachtengang voor zijn rekening zou willen nemen.

Hij zal er toch niet mee accoord gaan, dat een vennootschap, die, om welke reden dan ook, haar obligatieleeningen laag genoteerd ziet, er mee af zou zijn door de leeningen tegen dien koers aflosbaar te stellen of ze op die basis te gaan converteren. Veeleer zal hij het vanzelfsprekend achten, dat alle aanwezige

waarborgen als hypotheekrecht, bijzondere garanties, bijstorting op aandelen e.d. meer, worden uitgeput alvorens op een verkorting der rechten van schuldeischers noodgedwongen het oog wordt geslagen.

Maar zelfs dan wordt de waarde der obligaties bepaald door den *feitelijken* financieelen toestand en niet door hetgeen de verkoopers ter beurze omtrent dien toestand *onderstellen*.

De waarborgen, waarmee de spoorwegleeningen door den Staat zijn omringd, maken nu eenmaal, dat zij te allen tijde en algemeen zijn beschouwd als belangrijk onderdeel der kleine groep van goudgerande waarden. De ouderdoms- en invaliditeitsrente van den arbeider, het pensioen van den ambtenaar, het spaargeld van den kleinen bezitter, de gezinsverzorging door levensverzekering, dit alles steunt voor een aanzienlijk deel op de spoorwegleeningen, waarvan rond f 412.000.000, zegge vierhonderd twaalf miljoen Gulden, uitstaat.

De heer Groot schetst de volledige nakoming der steeds en ook thans nog als moreele verplichting erkende Staatsgarantie voor de spoorwegleeningen als „een voordeel, dat den obligatiehouders in den schoot wordt geworpen”. Zou een dergelijke meening, in plaats van tijdig als slip of de pen te worden erkend, blijven voortbestaan en geleidelijk ingang vinden, dan zijn de gevolgen voor de richting, waarin de financieele moraliteit zich zou ontwikkelen, niet te overzien en zou de pijler, waarop o.a. de geheele boven aangeduide sociale voorziening berust, volkomen worden ondergraven.

De geachte schrijver zou zich dus stellig ten zeerste verdienstelijk maken, indien hij, gezien de ver reikende en noodlottige consequenties, bij nadere overweging zou kunnen besluiten dit gedeelte van zijn beschouwing uitdrukkelijk te herroepen.

Naschrift. Wij zouden Dr. Van Hoorn kunnen verwijzen naar het naschrift bij de opmerkingen van Dr. Van der Mandele. Ook hij verwaarloost den samenhang, die tusschen de beurskoersen van verschillende beleggingsfondsen bestaat. Het is onjuist

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN								TUINBOUWARTIKELEN				VLEESCH						
	TARWE		ROGGE		MAIS		GERST		LIJNZAAD	KOMMERS		TOMATEN	VROEGE AARDAPPELEN	RUNDVLEESCH	VARKENVLEESCH				
	Manitoba loco Rotterdam/Amsterdam per 100 kg. a)	%	74 kg Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg. a)	%	La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 kg.	%	64/65 kg La Plata loco Rotterdam/A'dam per 2000 kg. a)	%		1e soort per 100 st. Berkel/Rodenrijs	%					A per 100 K.G. Westland	%	p. 100 K.G. Grootebroek	per 100 Rotterdam
1925	fl. 17,20	% 100,0	fl. 13,07 ^b	% 100,0	fl. 231,50	% 100,0	fl. 236,00	% 100,0	fl. 462,50	% 100,0	fl. 7,49 ^{b)}	% 100,0	fl. 20,- ^{b)}	% 100,0	fl. 4,93 ^{b)}	% 100,0	fl. 93,- ^{b)}	% 100,-	fl. 77,50 ^{b)}
Jan. 1936	5,45	31,7	3,52 ^b	27,0	56,00	24,2	63,50	27,0	153,50	33,1	—	—	—	—	—	—	44,-	47,3	50,87 ^b
Febr. "	5,22 ^b	30,4	3,40	26,0	55,25	23,9	64,50	27,3	152,50	33,0	—	—	—	—	—	—	43,77 ^b	47,1	48,25
Maart "	5,22 ^b	30,4	3,50	26,8	59,50	25,7	69,75	29,6	150,00	32,4	—	—	—	—	—	—	45,75	49,2	46,57 ^b
April "	5,17 ^b	30,1	3,45	26,4	64,00	27,6	70,00	29,7	147,25	31,8	—	—	—	—	—	—	48,50	52,1	45,37 ^b
Mei "	5,12 ^b	29,8	3,17 ^b	26,6	63,75	27,5	72,25	30,6	147,75	31,9	—	—	—	—	—	—	51,60	55,5	44,30
Juni "	5,05	29,4	3,45	26,4	66,00	28,5	71,50	30,3	154,00	33,3	—	—	—	—	—	—	54,15	58,2	46,25
6 Juli "	5,40	31,4	3,55	27,2	69,50	30,0	71,50	30,3	160,00	34,6	4,-	53,4	12,-	60,0	2,82	57,2	56,- ^{b)}	60,2	47,75 ^{b)}
13 "	5,60	32,6	3,65	27,9	70,00	30,2	74,00	31,4	167,00	36,1	3,05	40,7	10,32	50,2	2,02	41,0	57,70 ^{b)}	62,0	47,75 ^{b)}

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 19 Sept. 1932 No. 3. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. Van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata. Van 7 Oct. '35—18 Mei '36 62

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN				TEXTIELGOEDEREN								DIVERSEN						
	STEENKOLEN		PETROLEUM		BENZINE		KATOEN			WOL		WOL		KOE-HUIDEN	KALK				
	Westfaalsche/Hollandsche bunkerolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 kg.	%	Mid. Contn. Crude 33 t/m 33,90 Bè s.g. per barrel	%	Gulf exp. 64/66 ^{b)} \$cts. per U.S. gallon	%	Middling locoprijzen New-York per lb.	%	F. G. F. Sakellarides Liverpool	%	G. F. No. 1 Oomra Liverpool	%	WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.			%	WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.	%	
1925	fl. 10,80	% 100,0	\$ 1,68	% 100,0	\$cts. 14,86	% 100,-	\$cts. 23,25	% 100,0	pence 29,27	% 100,-	pence 9,35	% 100,-	pence 55,00	% 100,0	pence 29,50	% 100,0	fl. 34,70	% 100,0	fl. 12,-
Jan. 1936	6,15	56,9	0,61 ^b	36,6	3,39	22,8	7,05	30,3	5,82	19,9	2,91	31,1	19,25	35,0	9,00	30,5	15,-	43,2	5,80
Febr. "	6,15	56,9	0,61	36,3	3,45	23,2	6,80	29,2	5,49	18,8	2,74	29,3	19,25	35,0	9,25	31,4	15,-	43,2	5,85
Maart "	6,15	56,9	0,61 ^b	36,6	3,47	23,4	6,75	29,0	5,57	19,0	2,79	29,8	19,75	35,9	9,50	32,2	14,25	41,1	5,90
April "	6,20	57,4	0,61 ^b	36,6	3,43	23,1	6,90	29,7	5,47	18,7	2,73	29,2	19,75	35,9	9,50	32,2	14,-	40,3	5,95
Mei "	6,25	57,9	0,61 ^b	36,6	3,43	23,1	6,90	29,7	5,42	18,5	2,67	28,6	20,00	36,4	9,50	32,2	13,75	39,6	6,-
Juni "	6,30	58,3	0,61 ^b	36,6	3,36	22,6	7,10	30,5	5,43	18,6	3,34	35,7	19,25	35,0	9,25	31,4	13,-	37,5	6,-
6 Juli "	6,25	57,9	0,61 ^b	36,6	3,25 ^{b)}	21,9	7,45	32,0	5,78 ^{b)}	19,7	3,57 ^{b)}	38,2	19,00 ^{b)}	34,5	9,00 ^{b)}	30,5	13,-	37,5	6,-
13 "	6,25	57,9	0,61 ^b	36,6	3,25 ^{b)}	21,9	8,-	34,4	6,00 ^{b)}	20,5	3,60 ^{b)}	38,5	19,25 ^{b)}	35,0	9,00 ^{b)}	30,5	13,-	37,5	6,-

1) Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. 2) 3 Juli. 3) 11 Juli. 4) 1 Juli. 5) 8 Juli. 6) 2 Juli. 7) 9 Juli. 8) 7 Juli.

den koers der spoorwegobligaties te kwalificeeren, als „de prijs, waarvoor het vreesachtige deel van het publiek ze wel kwijt wil”. Het feit, dat deze koers zich kon handhaven en geen neiging tot stijging vertoonde wijst er op, dat de beleggers, in het algemeen geen hoogere waardeschatting voor die obligaties hadden. Zou dat wel het geval geweest zijn, dan zouden de houders van andere beleggingspapieren daarin zeker aanleiding hebben gevonden hun bezit om te zetten in spoorwegobligaties en een koersstijging zou daarvan dan het gevolg zijn geweest. Waarin de verklaring gezocht moet worden van het feit, dat de spoorwegobligaties lager noteerden, dan gelijkrentende staatsobligaties, kan hier buiten beschouwing blijven. Wellicht was het de algemeene vrees, dat de garantie van de zijde van den Staat toch niet zoo verstrekkend was, als enkelen wilden doen gelooven. Vast staat in ieder geval, dat de prijs, waarvoor het vreesachtig gedeelte van het beleggend publiek zich van die obligaties wilde ontdoen, niet veel lager geweest kan zijn dan de waarde, die het beleggend publiek in het algemeen aan die fondsen hechtte. De prijswetten krijgen in het algemeen eerst betekenis, indien men den samenhang der prijzen mede in aanmerking neemt. Ziet men den prijs alleen als de resultante van de waardeschattingen van twee personen, dan miskent men het wezen van den prijs en zijn betekenis als richtsnoer van onze geheele economische samenleving.

A. M. GROOT.

ONTVANGEN BOEKEN.

Weltgeschichte der Gegenwart in Dokumenten. 1934/1935. Teil I. Internationale Politik. Bewerkt door Michael Freund. (Essen 1936; Essener Verlagsanstalt. Prijs R.M. 12.50).

De opzet van dit werk is het geven van een inzicht in de jongste geschiedenis van de internationale betrekkingen. Hiervoor is de vorm gekozen van het weergeven van de documenten, welke hiervoor in de voorafgaande jaren het meest van belang zijn te achten. Zoowel redevoeringen als verdragen alsook officieele en officieuse courantenartikelen zijn bijeengebracht. Het is daardoor een uit-

stekend naslagwerk op dit gebied geworden. De bewerkor gaf ook tusschenteksten, waardoor een looppend geheel ontstond en het werk achter elkaar gelezen kan worden.

In ruim 500 pagina's worden achtereenvolgens de volgende onderwerpen, met de er mede samenhangende gebeurtenissen, behandeld:

Het weder tot grootmacht worden van Duitschland; de politiek in Oost-Europa en het oostelijke pact; de strijd om het Donau-gebied en Zuid-Oost-Europa; het Saarvraagstuk als Europeesch probleem; de militaristische ombouw van de wereld en de wereldbewapening en de strijd om het Verre Oosten en de Stille Oceaan.

The problem of investment door F. I. Shaffner. (New-York 1936; John Wiley & Sons, Inc. Londen: Chapman & Hall, limited. Prijs geb. 15 sh.).

Alle investeringen zijn aan economische factoren onderhevig, welke veroorzaken, dat de individueele belegger heel wat meer risico's loopt dan oppervlakkig wordt gedacht. Het doel van dit werk is hem meerder inzicht te geven in de economische aspecten van „investment”. Vooral de veranderingen tengevolge van de depressie maken dit zeer gewenscht. Een hoofdstuk is dan ook gewijd aan de conjunctuur en het onmiddellijk verband met het investeren.

Het werk is vlot geschreven en, hoewel in zijn voorbeelden steeds op Amerika betrekking hebbend, is het onderwerp van algemeen belang en zeer uitvoerig behandeld.

Unlauterer Wettbewerb im Fremdenverkehr door Heinz Graefe. (Würzburg 1936; Verlag Konrad Tritsch. Prijs gecart. R.M. 2.50).

Schrijver begint met er op te wijzen, dat nu Duitschland ter gelegenheid van de Olympische spelen zooveel buitenlandse gasten naar zich toe zal trekken, het zaak is te toonen wat Duitschland kan bieden. Een intensieve propaganda zal dus gevoerd worden. Wil deze evenwel succes hebben, dan moet alleen de strikte waarheid worden medegedeeld en de concurrentie eerlijk zijn. Schrijver bespreekt uitvoerig de wijzen, waarop concurrentie schadelijk kan werken, het optreden hiertegen, de verschillende wijzen van misleidende reclame en bestrijdt in een korten aanhang de veelal niet volgehouden strenge scheiding bij de pers tusschen advertentiën en redactie, waardoor de redactioneële mededeelingen beïnvloed worden door het al of niet adverteeren, hetgeen vooral t.a.v. het toerisme veel voorkomt. Hij noemt de in Duitschland hiertegen genomen maatregelen.

GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾ (De volledige statistiek werd het laatst opgenomen in E.-S. B. van 8 Juli j.l.)

ZUIVEL EN EIERN						METALEN																	
BOTER per kg Leeuwarder Comm. Noteering		BOTER p. kg Heffing Crisis Zuivel-Centr.		KAAS Edammer Alkmaar Fabriekskaas kl. m/merk per 50 kg.		EIERN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN Locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesb. per Eng. ton		GIETERIJ-IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen per Standard Ounce	
fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	£	%	£	%	£	%	Sh.	%	sh.	%	£	%	sh.	%	pence	%
1925	2,31	100,0	—	56,—	100,0	9,18	100,0	62.1/6	100,0	36.8/6	100,0	261.17/-	100,0	73/-	100,0	67/-	100,-	36.3/6	100,-	85/6	100,-	32 ¹ / ₈	100,0
1936	0,57	24,7	0,95	16,80	30,0	4,04	44,0	20.16/6	33,5	9,6/-	25,5	125.6/6	48,0	41/-	56,2	33/6	50,0	8.15/6	24,3	140/11	164,8	12	37,4
1935	0,61	26,4	0,92 ⁵	17,37 ⁵	31,0	3,37 ⁵	36,8	21.3/6	34,1	9.13/-	26,5	123.8/6	47,1	41/-	56,2	33/6	50,0	9.3/6	25,4	140/10	164,7	11 ¹³ / ₁₆	36,8
1934	0,46	19,9	1,04	17,70	31,6	2,69	29,3	21.12/6	34,8	9.19/6	27,3	127.12/6	48,7	41/-	56,2	33/6	50,0	9.13/-	26,7	141/-	164,9	11 ¹³ / ₁₆	36,8
1933	0,44	19,0	1,02 ⁵	16,82 ⁵	30,0	2,49	27,1	22.5/6	35,9	9.14/-	26,6	125.17/-	48,1	41/-	56,2	33/6	50,0	9.3/-	25,3	140/9 ¹ / ₂	164,7	12 ¹ / ₈	37,7
1932	0,47	20,3	0,99	18,75	33,5	2,52	27,5	22.6/6	36,0	9,9/6	26,0	123.12/-	47,2	41/6	56,8	33/6	50,0	8.18/6	24,7	140/14	163,9	12 ¹ / ₈	38,5
1931	0,57	24,7	0,89	20,20	36,1	2,69	29,3	22.4/-	35,8	9,2/6	25,1	112.5/-	42,9	41/6	56,8	33/6	50,0	8.14/6	24,1	138/11 ¹ / ₂	162,5	12 ¹ / ₈	37,5
1930	0,55 ⁸⁾	23,8	0,90	18,50 ⁹⁾	33,0	2,75	30,0	22.9/-	36,2	9,9/-	25,9	109.16/-	41,9	44/6	61,0	33/6	50,0	8.6/6	23,0	138/11 ¹ / ₂	162,5	11 ¹⁵ / ₁₆	37,2
1929	0,59 ⁹⁾	25,5	0,80	18,50 ¹⁰⁾	33,0	2,80	30,5	22.10/6	36,3	9,9/-	25,9	118.-/6	45,1	44/6	61,0	33/6	50,0	8.4/6	22,7	138/8 ¹ / ₂	162,2	12	37,4

GROOTHANDELSPRIJZEN.

BOUWMATERIALEN						KOLONIALE PRODUCTEN														
VURENHOUT basis 7 ¹ / ₂ f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .		S T E E N E N				CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 kg.		RUBBER Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 kg.		THEE Af. N.-I. theev. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrathee p. 1/2 kg.		INDEXCIJFER		
f	%	f	%	f	%	sh.	%	f	%	cts.	%	Sh.	%	fl.	%	cts.	%	100.0	Koloniale producten	
1925	159,75	100,-	15,50	100,-	19,—	100,-	42/6	100,-	35,87 ⁵	100,0	61,375	100,0	2/11,625	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0	100.0	100.0
1936	63,00	39,4	8,25	53,2	10,—	52,6	14/-	32,9	11,12 ⁵	31,0	13	21,2	-14,125	11,6	4,32 ⁵	23,1	39,50	46,7	35,5	30,9
1935	63,00	39,4	8,—	51,6	9,50	50,0	14/3	33,5	10,62 ⁵	29,6	13	21,2	-14,375	12,3	4,12 ⁵	21,3	38,50	45,5	35,6	30,6
1934	64,25	40,2	8,—	51,6	10,25	54,0	14—	32,9	9,77 ⁵	27,2	13	21,2	-14,5	12,6	3,92 ⁵	20,9	37,25	44,1	35,8	29,9
1933	65,00	40,7	8,—	51,6	10,25	54,0	14/4	33,7	9,72 ⁵	27,1	13	21,2	-14,5	12,6	3,97 ⁵	21,2	36,50	43,2	35,6	29,8
1932	65,00	40,7	8,—	51,6	10,25	54,0	15/3	35,9	9,52 ⁵	26,6	13	21,2	-14,5	12,6	3,65	19,5	37	43,8	35,2	29,9
1931	68,00	42,6	7,75	50,0	10,—	52,6	17/1	40,2	9,90	27,6	13	21,2	-14,5	12,6	3,85	20,5	36,50	43,2	35,3	31,0
1930	68,50	42,9	—	—	—	—	17/3 ⁸⁾	40,6	10,37 ⁵	28,9	13	21,2	-14,75	13,3	3,75	20,0	36 ⁶⁾	42,6	35,4	31,2
1929	72,00	45,1	—	—	—	—	—	40,6	10,50	29,3	13	21,2	-14,75	13,3	3,75	20,0	—	—	36,1	31,1

Alle Poddennoteeringen vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteeringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie van Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
8 Juli 1936	226.567	443.106	42.494	5.983	17.436
1 „ 1936	222.070	439.642	41.470	10.626	15.920
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
8 Juli '36	96.758	10.521	96.704	38.366	43.461	29,8
1 „ '36	110.403	9.910	111.707	39.766	42.428	26,3
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Belee-ningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
3 Juli '36	54.341	650	21	19.814	1.275	6.135	3.200
26 Juni '36	53.999	680	20	22.824	1.277	5.774	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen 1)	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
3 Juli '36	5.708	2.478	86.448	189	1.214	6.057
26 Juni '36	5.708	2.363	85.106	79	1.226	6.528
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken 1)	Deviezen als goud-dekking geldende	Ander wissels en cheques	Belee-ningen
7 Juli 1936	71,9	24,5	4,9	4.375,3	37,8
30 Juni 1936	71,7	24,5	5,1	4.698,9	56,2
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa 2)	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Juli 1936	219,7	547,7	4.213,0	763,6	194,3
30 Juni 1936	219,7	550,7	4.389,2	960,2	191,0
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,-	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 7 Juli, 30 Juni resp. 26, 13 mill..

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1936	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandsche wissels	Beleggingen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
									Schatkist	Partic.
9 Juli	3.744	54	1.410	81	157	40	4.425	19	1.034	
2 „	3.750	57	1.397	84	160	40	4.413	27	1.039	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash” 2)	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certificaten 1)		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
24 Juni '36	7.970,4	7.958,0	272,8	6,2	3,1
17 „ '36	7.951,1	7.938,5	276,3	6,5	3,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 3)	Algem. Dek-kings-perc. 4)
24 Juni '36	2.430,2	3.980,0	6.489,0	130,9	78,7	—
17 „ '36	2.430,3	3.873,0	6.597,1	130,8	78,6	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.

2) „Other Cash” does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal Depo-sito's	Waarvan time deposits
17 Juni '36	12	8.538	14.121	3.937	26.132	5.021
10 „ '36	—	8.577	13.586	4.744	26.545	5.033

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 13 Juli 1936.

		Activa.	
Binnenl. Wis-sels, Prom.-enz. in disc.	Hfdbk. f 34.981.463,10 Bijbnk. „ 1.610.712,87 Ag.sch. „ 3.518.994,01	f	40.111.169,98
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 2.184.500,—		—
Af: Verkoht maar voor debk. nog niet afgel.			2.184.500,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 83.969.267,27 1) Bijbnk. „ 7.119.369,82 Ag.sch. „ 35.357.109,53	f	126.445.746,62
Op Effecten	f 121.343.511,48 2)		—
Op Goederen en Spec.	f 5.102.235,14		126.445.746,62 1)
Voorschotten a. h. Rijk			—
Munt, Goud	f 124.603.255,—		—
Muntmat., Goud	f 499.216.479,93		—
	f 623.819.734,93		—
Munt, Zilver, enz.	f 20.651.013,25		—
Muntmat., Zilver			644.470.748,18 2)
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen			39.554.272,13
Gebouwen en Meub. der Bank			4.600.000,—
Diverse rekeningen			4.508.732,80
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/'32, S. No. 221)			11.958.329,12
		f	873.833.498,83

		Passiva.	
Kapitaal		f	20.000.000,—
Reservefondsen			3.105.769,04
Bijzondere reserve			6.300.000,—
Pensioenfondsen			10.238.203,99
Bankbiljetten in omloop			758.044.305,—
Bankassignatiën in omloop			13.026,68
Rek.-Cour. { Het Rijk	f 30.102.571,58		—
saldo's: { Anderen	f 44.706.997,42		74.809.569,—
Diverse rekeningen			1.322.625,12
		f	873.833.498,83

		Passiva.	
Beschikbaar metaalsaldo		f	311.783.660,71
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is			779.459.152,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht			—

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)..... f 68.518.450,—

2) Waarvan in het buitenland..... f 38.766.781,13

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
13 Juli '36	124603	499.216	758.044	74.823	311.784	77
6 „ '36	124603	486.630	769.817	63.974	298.727	76
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Belee-ningen	Papier op het buitenl.	Diverse reke-ningen 1)
13 Juli 1936	40.111	—	126.446	2.185	4.509
6 „ 1936	42.317	—	136.528	1.455	5.708
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
11 Juli '36 1)	107.740		160.870	23.690	33.916
4 „ '36 2)	108.070		158.940	27.160	33.630
13 Juni 1936	89.061	19.186	161.505	22.779	34.533
6 „ 1936	89.060	20.120	161.575	21.023	36.141
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Belee-ningen	Diverse reke-ningen 1)	Dek-kings-percentage
11 Juli '36 1)	2.580	75.150		10.730	58
4 „ '36 2)	2.700	77.180		10.700	58
13 Juni 1936	1.080	11.360	56.439	10.462	59
6 „ 1936	1.241	11.263	53.455	10.201	60
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.